

FINANSTILSYNET

THE FINANCIAL SUPERVISORY
AUTHORITY OF NORWAY

Resultatrapport for finansinstitusjoner

1. halvår 2011

DATO:
16.08.2011

Innhold

1	Hovedinntrykk	4
2	Makroøkonomisk bakgrunn	6
3	Kort om de største nordiske finanskonsernene	9
4	Banker	12
5	Finansieringsforetak	20
5.1	Kredittforetak	20
5.2	Finansieringsselskaper	22
6	Livsforsikringsselskaper	26
7	Pensjonskasser	30
8	Skadeforsikringsselskaper	34

Redaksjon avsluttet 15. august 2011.

1 Hovedinntrykk

Den globale veksten avtok i andre kvartal, men todelingen i verdensøkonomien er fortsatt til stede. De fremvoksende økonomiene har hatt høye vekstrater, mens aktiviteten i industrilandene er moderat. Inflasjonspresset var høyt i første kvartal, blant annet som følge av sterk økning i råvareprisene, men har siden avtatt noe i tråd med svakere vekstutsikter. I mange OECD-land skaper høy statsgjeld kombinert med høy arbeidsledighet og lav vekst store utfordringer. Uro i de internasjonale finansmarkedene har også skapt usikkerhet om den videre økonomiske utviklingen. Norsk økonomi viste god utvikling i første halvår, særlig drevet av petroleumsinvesteringer og økning i boligbygging. Styrkingen av kronen har derimot ført til nedgang i eksporten, og privat konsum viser kun beskjeden oppgang. Sysselsettingen er stabil og arbeidsledigheten avtok i halvåret til 3,3 prosent. Husholdningens gjeldsvekst har tiltatt i 2011, og ved utgangen av juni var årsveksten 7,1 prosent. Bedriftenes kredittopptak falt derimot tilbake til 2,9 prosent på årsbasis ved utgangen av halvåret. Nominelle boligpriser har flatet ut etter kraftig stigning i vår og lå ved utgangen av juli 13 prosent over forrige topp fra august 2007.

Usikkerhet rundt statsgjeldssituasjonen i en rekke euroland og USA har tiltatt. CDS-prisene steg svært mye for Hellas, Irland og Portugal, men har over sommeren også steget for Spania og Italia. Aksjemarkedene falt moderat etter påske og fram mot sommeren. For januar-juni i år var børsene i USA opp 6 prosent og Europa opp 4 prosent, mens børsen i Norge var ned 4 prosent. Med fornyet usikkerhet, særlig knyttet til budsjettsituasjonen og nedgradering i USA, tiltok fallet og kurssvingningene kraftig i august. VIX-indeksen, som måler usikkerhet blant investorene på New York-børsen, nådde andre uke i august det høyeste nivået siden mars 2009. Fra utgangen av juni til 15. august falt aksjemarkedet om lag 9 prosent i USA, 17 prosent i Europa og 12 prosent i Norge. De korte interbankrentene steg i første halvår i Norge og Europa, men falt noe i USA. I juli/august har disse rentene steget i de viktigste markedene i samband med fornyet markedsuro og usikkerhet. Renter på lange statspapirer har avtatt de siste månedene i tråd med dårligere vekstutsikter.

Bankene (konsern) fikk i 1. halvår et samlet resultat før skatt på 15,9 mrd kroner, en nedgang fra 18,1 mrd kroner for tilsvarende periode i fjor. Egenkapitalavkastningen falt med over 2 prosentpoeng til 11 prosent. Utviklingen skyldes i hovedsak at en rekke banker i 1. halvår 2010 hadde engangsinntekter på til sammen ca 3,8 mrd kroner. Korrigeres det for disse effektene, var bankenes resultat på linje med ett år tilbake og egenkapitalavkastningen noe høyere enn i fjor. Bankenes netto renteinntekter falt i forhold til gjennomsnittlig forvaltningskapital (GFK), til 1,46 prosent. Marginene er fortsatt under press, særlig på grunn av konkurransen om boliglånkundene. Bokførte tap ble lavere og utgjorde 0,15 prosent av GFK mot 0,21 prosent ett år tilbake. Kjernekapitaldekningen for bankene samlet (morbank) var 11,3 prosent ved utgangen av halvåret.

Årsveksten i bankenes samlede utlån til kunder har avtatt noe, og var ved utgangen av halvåret 4,7 prosent inkludert utlån overført til de gruppe-eide OMF-foretakene. På grunn av betydelig styrking av den norske kronen ligger reell utlånsvest i lokal valuta noe høyere. Utlånsvest til personkunder var rundt 7,7 prosent siste år, mens utlån til innenlandske foretak falt noe tilbake, til en årsvekst på 1,9 prosent. Totale kundeinnskudd for alle norske banker har siste 12 mnd steget 5,7 prosent. Innskuddsdekningen for bankene (inkl boligkredittforetak) er stabil på 54 prosent. Norske banker er avhengig av fungerende finansmarkeder internasjonalt. Selv om bankene over flere kvartaler har økt den gjennomsnittlige løpetiden på sine innlån, hadde de ved utgangen av halvåret samlet om lag 245 mrd kroner i form av verdipapirer og innlån til forfall innen 3 mnd, i all hovedsak til utlandet. De siste ukenes uro har påvirket forholdene for markedsfinansiering med høyere marginer og redusert tilgang på lang finansiering. På den annen side har utslagene så langt vært betydelig mindre enn høsten 2008, da stor usikkerhet om blant annet subprime-eksponeringer førte til kapitaltørke og svært høye risikopåslag i interbankmarkedet. Påslaget for seniorobligasjoner fra norske banker har de siste ukene steget 5-12 basispunkter, mens økningen for OMF er 1-5 basispunkter. Norske banker synes å være bedre rustet til å møte en eventuell likviditetskrise enn de var i 2008, både som følge av økte likviditetsreserver, mer langsiktig funding og bedre soliditet. Det kan likevel ikke utelukkes at en alvorlig krise i internasjonale finansmarkeder kan få betydelige konsekvenser for norske banker.

Kredittforetakenes resultater før skatt (uten Eksportfinans) ble for halvåret ca 1,7 mrd kroner, en nedgang på 0,5 mrd sammenlignet med tilsvarende periode i 2010. Reduksjonen er i hovedsak knyttet til urealiserte kurstap på obligasjonsgjeld ført til virkelig verdi, og indikerer ikke en forverring av underliggende drift. Netto renteinntekter sank noe, men ble delvis oppveid av reduksjon i andre driftskostnader. Brutto utlånstap er stabilt lave. Egenkapitalavkastningen falt med nesten 3 prosentpoeng, til 6,2 prosent sett opp mot første

halvår i fjor. Årsvekst i brutto utlån er avtagende og var 17 prosent ved utgangen av halvåret. Kjernekapitaldekningen sank noe, til 10,1 prosent.

Finansieringsselskapenes halvårsresultat før skatt ble 0,9 mrd kroner, som er på linje med ett år tilbake. Dyrere funding gjør at netto renteinntekter sank til 5,1 prosent av GFK mot 5,5 prosent i samme periode i fjor. Driftskostnadene har økt noe, men motvirkes blant annet av lavere bokførte tap som sank til 0,6 prosent av GFK fra 1 prosent ett år tidligere. Egenkapitalavkastningen er redusert med over 2 prosentpoeng til 13,7 prosent. Årsveksten i brutto utlån var 3,7 prosent ved utgangen av kvartalet. Årsveksten for selskap innen forbruksfinansiering ligger relativt stabil rundt 2,5 prosent. Sammenliknet med 1. halvår i fjor ble annualiserte tap som andel av utestående forbrukskreditt nær halvert til 1,7 prosent. Kjernekapitaldekningen for alle selskapene samlet ble styrket med over 1 prosentpoeng fra ett år tilbake til 16,7 prosent.

Livsforsikringselskapene fikk et resultat før kundeoverføringer og skatt på 12,2 mrd kroner mot 3,6 mrd kroner i 1. halvår 2010. Derivatgevinster og oppgangen i de lange rentene ga en bedring i bokført avkastning (kollektivporteføljen) på 3,1 prosent i første halvår mot 1,9 prosent for ett år siden. Det moderate børsfallet gjennom april-juni ga derimot et urealisert verdifall på aksjeporteføljen og derigjennom en noe lavere verdijustert avkastning på 2,3 prosent mot 1,7 prosent i samme periode i fjor. Aksjeandelen økte i løpet av halvåret med 3 prosentpoeng til 21 prosent. Bufferkapitalen hadde gjennom 1. halvår økt med 8 prosent til 54 mrd kroner, noe som tilsvarer 6 prosent av forvaltningskapitalen. Utviklingen i de internasjonale finansmarkedene etter 1. halvår har derimot fått umiddelbare følger for livsforsikringselskapenes resultater. Den negative utviklingen i aksjemarkedene har ført til at bufferkapitalen etter halvårsslutt har blitt noe redusert, særlig som følge av reduserte kursreguleringsfond

Pensjonskassene hadde i første halvår en bokført avkastning på 3,4 prosent. På grunn av begynnende fall i aksjemarkedene i vår ble verdijustert avkastning betydelig lavere, 0,9 prosent for halvåret. Bufferkapitalen er siden nyttår redusert med 2 prosentpoeng og var ved utgangen av halvåret 10,3 prosent. Pensjonskassene hadde ved utgangen av juni en samlet aksjeeksponering tilsvarende 33 prosent av forvaltningskapitalen, og den senere tids markedsure vil påvirke resultatene for andre halvår.

De norske **skadeforsikringselskapene** (uten captives) fikk i 1. halvår et resultat før skatt på 2,5 mrd kroner, noe som utgjør mer enn en dobling sammenliknet med samme periode i fjor. Bedringen skyldes både økt resultat av forsikringsdrift og finansinntekter. Premieinntektene har økt mens erstatnings- og driftskostnader har vært relativt stabile, noe som førte til at skadeprosenten ble redusert fra 82 i 1. halvår 2010 til 76 i år. I tillegg steg inntekter fra finansielle eiendeler med 57 prosent til 2 mrd kroner. 9 skadeforsikringselskaper hadde negativt resultat i halvåret mot 15 for ett år siden. For alle selskapene samlet er kapitaldekningen marginalt redusert, til 38 prosent, mens dekningsprosenten for forsikringsmessige avsetninger har økt fra 114 til 118 i forhold til ett år tilbake. På grunn av annen aktivaallokering med blant annet lavere aksjeandel vil skadeforsikringselskapenes finansinntekter trolig i mindre grad påvirkes av den senere tids uro i finansmarkedene enn hva er tilfelle for livsforsikringselskapene og pensjonskassene.

2 Makroøkonomisk bakgrunn

Internasjonal økonomi

Veksten i internasjonal økonomi fikk solid fotfeste gjennom andre halvdel av 2010 og fortsatte inn i 2011. I andre kvartal 2011 avtok veksten noe. Todelingen i verdensøkonomien er imidlertid fortsatt tydelig. Flere fremvoksende økonomier er nær full kapasitetsutnyttelse, mens moderat og lav aktivitetsøkning preger de store industrilandene. Arbeidsmarkedene i industrilandene synes å ha stabilisert seg, men arbeidsledigheten er fremdeles på et historisk høyt nivå. Inflasjonspresset er tiltagende i fremvoksende økonomier og moderat i de fleste industriland. Høye råvarepriser bidro til økt inflasjonspress ved inngangen til andre kvartal. Prisene på olje og matvarer falt imidlertid noe gjennom kvartalet. Uro i europeiske og amerikanske finansmarkeder i andre kvartal 2011 fortsatte inn i tredje kvartal og har skapt større usikkerhet for utviklingen i verdensøkonomien.

I Euroområdet preget fornyet uro rundt de perifere, gjeldstyngede medlemslandenes statsfinanser andre kvartal. Betydelige innstramminger i finanspolitikken svekker de økonomiske vekstutsiktene i disse landene. Nye kriselån til Hellas fra IMF, EU og private aktører ble lagt frem i juli. Gjeldsproblemene synes også overhengende i Spania og Italia. Arbeidsmarkedet utviklet seg svakt gjennom andre kvartal, og inflasjonen har tiltatt noe, delvis som følge av importert inflasjon fra de fremvoksende økonomiene. Utviklingen i tysk økonomi synes fortsatt å være den drivende faktoren for landene i eurosamarbeidet.

I USA har den økonomiske veksten avtatt første halvår 2011, og arbeidsmarkedet har forblitt svakt. Økende offentlig gjeldsproblem har fremtvunget kutt i offentlige budsjetter og ytterligere økning av grensen for offentlig gjeld. Gjeldstaket ble hevet gjennom avstemming i Kongressen i august, og ratingselskapet Standard & Poors svarte med nedgradering av den amerikanske statsgjelden.

Kina er sammen med andre fremvoksende asiatiske økonomier fortsatt hoveddriveren bak veksten i internasjonal økonomi. Kinesisk økonomi ser ut til å lande mykt, etter at myndighetene har iverksatt mange innstramningstiltak i form av rentehevinger og økte reservekrav for bankene, for å stabilisere inflasjon og kredittvekst.

Tabell 2.1 Makroøkonomiske nøkkeltall internasjonal økonomi
Prosentvis endring fra forrige periode der annet ikke fremgår

	2009	2010	Kvartalsvis utvikling			Prognose 2011	
			10:3	10:4	11:1		11:2
Euroområdet							
BNP	-4,1	1,7	0,4	0,3	0,8	0,2	2,0
Inflasjon ¹⁾	0,3	2,4	1,8	2,2	2,7	2,7	2,6
Arbeidsledighet ²⁾	9,4	10,0	10,1	10,0	10,0	9,9	9,8
USA							
BNP	-2,4	2,9	0,5	0,6	0	0,3	2,5
Inflasjon ¹⁾	-0,4	1,5	1,1	1,5	3,3	3,6	3,1
Arbeidsledighet ²⁾	9,3	9,4	9,6	9,4	8,8	9,2	8,9
Japan							
BNP	-5,2	3,9	0,9	-0,8	-0,9		-0,7
Inflasjon ¹⁾	-1,4	-0,7	-0,6	0	-0,3	0,1	0,3
Arbeidsledighet ²⁾	5,1	4,9	5,1	4,9	4,6	4,6	4,8
Kina							
BNP	8,7	10,2	2,4	2,5	9,7	9,5	9,6
Inflasjon ¹⁾	-0,7	4,6	3,6	5,1	5,4	5,3	-
Arbeidsledighet ²⁾	4,3	4,1	4,1	4,1	4,1		-

¹⁾12mnd-vekst utg.periode ²⁾Nivå

Kilde: Eurostat, Consensus Forecasts, juli 2011 og BEA

Det er flere usikkerhetsfaktorer knyttet til utviklingen i verdensøkonomien og til finansiell stabilitet. Statsgjeldsproblemene for flere av medlemslandene i euroområdet, kombinert med høy arbeidsløshet skaper store økonomiske og politiske utfordringer. I amerikansk økonomi må det gjøres betydelige innsparinger som følge av et voksende gjeldsproblem. Disse faktorene har medført sterk uro i finansmarkedene i andre kvartal og inn i tredje kvartal og påvirker utsiktene til finansiell stabilitet og økonomisk vekst negativt. Samtidig er temperaturen i enkelte fremvoksende økonomier høy. Faren for overoppheting er til stede, men har avtatt siden første kvartal 2011.

Norsk økonomi

Veksten i norsk økonomi festet seg i første halvår, hovedsakelig som følge av høyere investeringer. Særlig steg investeringene i petroleumsnæringen mye, og det var en kraftig økning i boligbyggingen. Eksporten falt i første kvartal. Nedgangen synes å ha fortsatt i andre kvartal, noe som må ses i lys av svak utvikling hos viktige handelspartnere og en styrking av kronen. Privat forbruk viste flat utvikling i første kvartal, og detaljomsetningen i andre kvartal peker mot fortsatt svak vekst. Arbeidsledigheten holdt seg relativt stabil i første halvår og kapasitetsutnyttningen i industrien økte svakt fra første til andre kvartal. Den gradvise oppgangen i markedet for næringseiendom fortsatte i første halvår 2011, med betydelig omsetning, vekst i leiepriser og stigende arealetterspørsel. I boligmarkedet er det vedvarende prisoppgang selv om veksttakten avtok fra første til andre kvartal. Den høye veksten i boligprisene har ført til økende kredittvekst i husholdningene, og ved utgangen av juni var økningen på 12-månedersbasis kommet opp i 7,1 prosent. Samtidig avtok kredittveksten for ikke-finansielle foretak gjennom andre kvartal, noe som bidro til å trekke veksten i innenlandsk kreditt (K2) ned. Det ligger an til videre oppgang i norsk økonomi, men negativ utvikling i internasjonal økonomi har økt risikoen for svakere vekst også i Norge. Markedsuro og svekkete utsikter internasjonalt bidro til at Norges Bank holdt styringsrenten uendret på 2,25 prosent i august.

Tabell 2.2: Makroøkonomiske nøkkeltall norsk økonomi
Prosentvis endring fra forrige periode der annet ikke fremgår

	2010	Kvartalsvis utvikling			Prognose ¹⁾
		10:4	11:1	11:2	2011
BNP ²⁾	0,3	2,3	-0,4	..	1,8
- Fastlands-Norge	2,1	0,3	0,6	1,2	3
Inflasjon (KPI) ³⁾	2,5	2,2	1,4	1,4	1,8
- KPI-JAE ^{3), 4)}	1,4	1,0	0,8	1,0	1
Arbeidsledighetsrate, AKU ⁵⁾	3,6	3,6	3,2	3,3	3,3
Andre nøkkeltall					
Boligpriser ⁶⁾	..	6,6	8,4	7,4	..
K2 publikum ⁶⁾	..	6,1	6,2	6,0	..
- K2 Husholdninger ⁶⁾	..	6,5	6,9	7,1	..
- K2 Ikke-finansielle foretak ⁶⁾	..	3,6	3,6	2,9	..
Styringsrente ⁵⁾	..	2,0	2,0	2,13	..
Råoljepris i NOK ⁵⁾	..	552	610	648	..
USD/NOK ⁵⁾	..	5,93	5,72	5,44	..
EUR/NOK ⁵⁾	..	8,05	7,82	7,82	..

1) Anslag gitt i Norges Banks Pengepolitisk rapport 2/11, 22. juni 2011

2) Sesongjustert

3) Prosentvis vekst fra samme periode året før.

4) KPI justert for avgiftsendringer og uten energivarer

5) Nivå gjennomsnitt for perioden

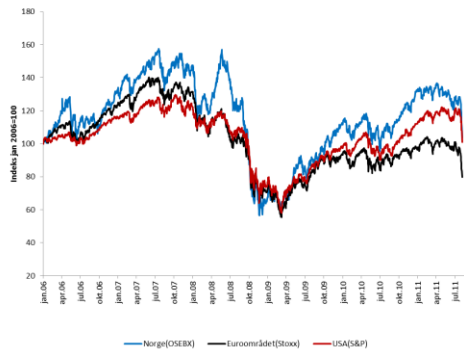
6) Tolv månedersvekst ved utgangen av perioden

Kilder: Statistisk sentralbyrå og Norges Bank

Aksje, rente- og valutamarkedene

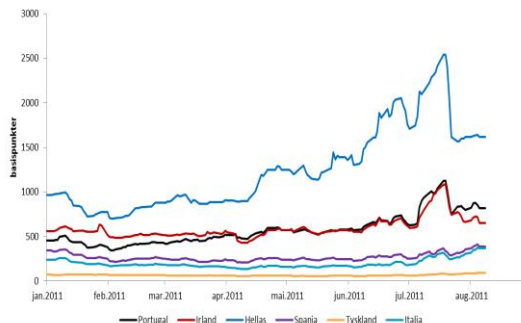
Fornytt usikkerhet knyttet til problemene med statsgjelden til flere euroland, og bekymring for amerikansk økonomi preget verdipapirmarkedene i andre kvartal 2011 og videre inn i tredje kvartal. Verdien av aksjer i USA (S&P500) falt med 0,1 prosent i andre kvartal etter en økning på 6 prosent kvartalet før. Hovedindeksen på Oslo Børs falt med 5,4 prosent i andre kvartal, mens i euroområdet (STOXX,TMI) viste børsene flat utvikling i tilsvarende periode. Uroen i aksjemarkedene tiltok betydelig i juli og august, og indeksene i USA, Norge og euroområdet har falt henholdsvis 8,6, 11,8 og 17,1 prosent fra andre kvartal og frem til 15. august. Uroen i markedene gjenspeilet seg også i utviklingen i CDS-priser på statsobligasjoner. For enkelte euroland har CDS-påslaget økt betydelig i andre kvartal og inn i tredje kvartal. I valutamarkedet lå norske kroner relativt stabilt mot dollar og euro gjennom andre kvartal, men har styrket seg noe inn i tredje kvartal.

Figur 2.1: Aksjeindekser USA, euroområdet og Norge. Indeks (01.01.06=100)

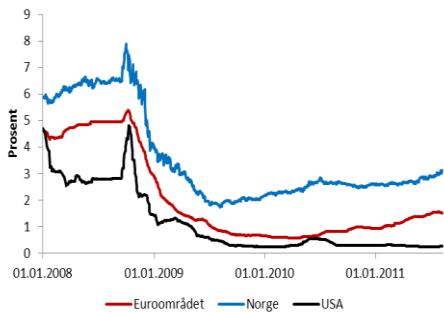
Kilde: Reuters EcoWin

Figur 2.2: CDS-priser på statsobligasjoner

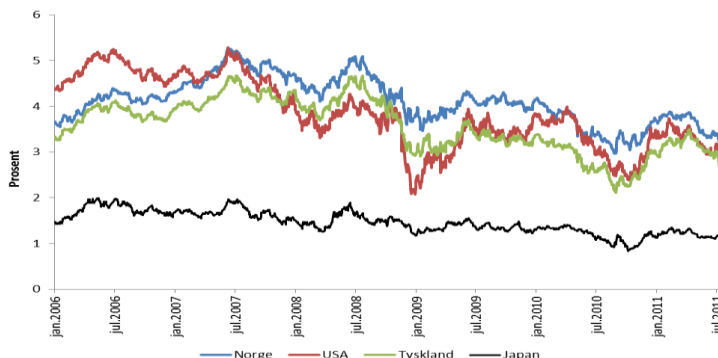
3-måneders interbankrente i USA falt gjennom andre kvartal med 6 basispunkter. Tilsvarende rente i euroområdet økte i samme periode med 31 basispunkter til 1,49 prosent, mens renten i Norge steg 25 basispunkter til 3 prosent. I andre kvartal gikk renten på 10-årige amerikanske statsobligasjoner ned 30 basispunkter, til 3,16 prosent, mens tilsvarende renter i euroområdet og Norge falt med henholdsvis 34 og 43 punkter, til 3,98 og 3,38 prosent. De lange rentene falt ytterligere med mellom 68 og 87 punkter i forbindelse med markedsuroen i august, mens de korte rentene har økt noe i samme periode.

Figur 2.3: 3mnd interbankrente

Kilde: Reuters Ecwin

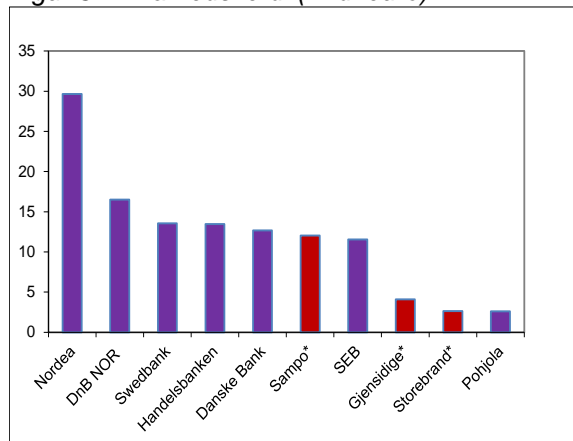
Figur 2.4: rente 10-årige statsobligasjoner

3 Kort om de største nordiske finanskonsernene

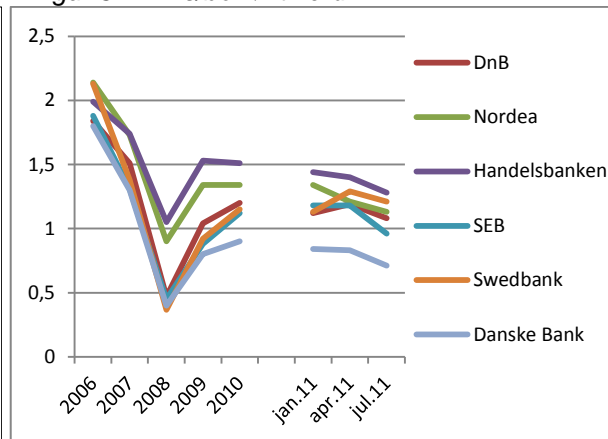
Nordea, som er det største finanskonsernet i Norden, hadde en forvaltningskapital på 4620 mrd. norske kroner ved utgangen av 2. kvartal 2011. Det største norske finanskonsernet, DnB NOR, er det femte største nordiske finanskonsernet med en forvaltningskapital på 1854 mrd. kroner. Målt etter markedsverdi er også Nordea det største finanskonsernet i Norden, etterfulgt av DnB NOR. Sju av de ti største finanskonsernene i Norden er bankdominert. De seks største bankkonsernene i Norden har alle virksomhet i Norge og gis her en kort omtale.

Figur 3.1: Markedsverdi (mrd. euro)

* Sampo, Gjensidige og Storebrand er forsikringsdominert
Kilde: JP Morgan 27. juli 2011

Figur 3.2: Pris/bokført verdi

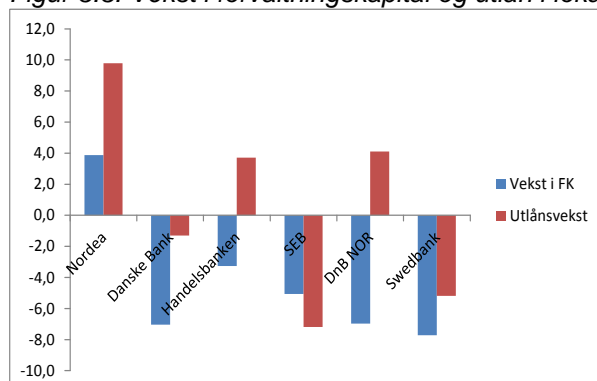

Kilde: Årsrapporter og JP Morgan 27. juli 2011

Aksjekursene på de store nordiske finanskonsernene falt gjennom det siste kvartalet. Per 27. juli, dato for seneste analyse av pris/bok, hadde verdsettelsene sunket med 10 prosent, som tilsvarte nedgangen på de nordiske børsene fram til da. Handelsbanken skiller seg ut med det minste kursfallet og har lenge vært høyest verdsatt av de nordiske bankene. Danske Bank verdsettes markant lavere enn de andre nordiske storbankene og betydelig under bokførte verdier.

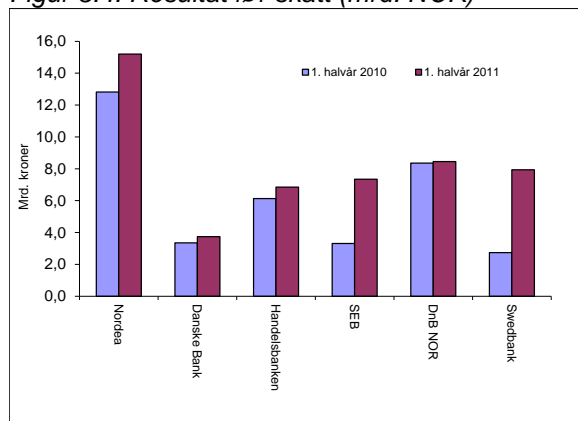
Nordea, DnB NOR og Handelsbanken har hatt positiv utlånsvekst det siste året, men Nordea er det eneste konsernet som har vekst i forvaltningskapitalen i samme periode. Fire av de seks konsernene har en nedgang i forvaltningskapitalen på over 5 prosent. SEB har den største reduksjonen i utlånene i perioden, bl.a. som følge av en reduserte utlån i Baltikum og salget av den tyske retail-virksomhet til Banco Santander som ble sluttført i januar 2011. Flertallet av de øvrige konsernene har også redusert utlånene til Baltikum det siste året. Enkelte konsern har en nedgang i forvaltningskapital som avviker fra utvikling i utlånsvekst. Dette skyldes i stor grad lavere interbankaktivitet med reduksjon i både innlån fra og utlån til andre finansinstitusjoner.

Figur 3.3: Vekst i forvaltningskapital og utlån i lokal valuta (30.06.2010-30.06.2011)

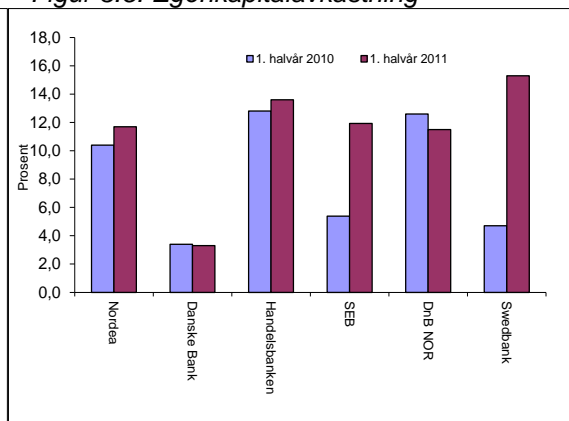
Alle de seks største nordiske finanskonsernene hadde en bedring i resultatet i 1. halvår sammenlignet med 1. halvår 2010. Dette har gitt en bedring i egenkapitalavkastningen for fire av konsernene, men for Danske Bank og DnB NOR har egenkapitalavkastningen falt til tross for en viss bedring i resultatet. En betydelig nedgang i tap på utlån, særlig i Baltikum, er viktigste bidragsyter til bedringen i resultatene samlet sett, og da særlig for Swedbank og SEB som har den største eksponeringen i Baltikum. Swedbanks resultat er påvirket av engangsinnntekter på 716 mill. SEK fra Lehman Brothers' konkursbo og tilbakeføring av tidligere nedskrivninger i Øst-Europa på til sammen 1,18 mrd. SEK i 1. halvår. Danske Bank og Nordea har i 1. halvår kostnadsført ekstraordinære innbetalinger til den danske innskuddsgarantiordningen på hhv. 1,15 mrd. kroner og 678 mill. kroner i forbindelse med Amagerbankens konkurs i februar og Fjordbanks konkurs i juni.

Figur 3.4: Resultat før skatt (mrd. NOK)

Kilde: Kvartalsrapporter

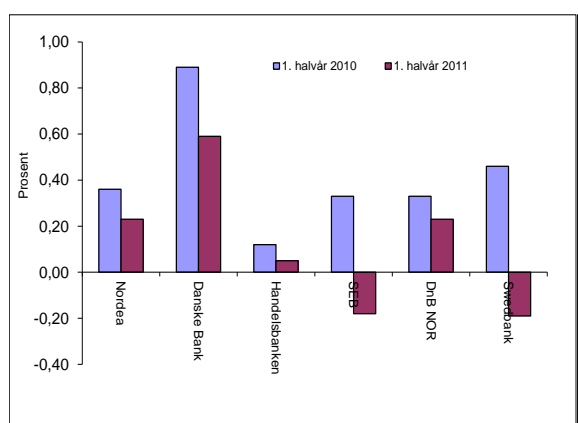
Figur 3.5: Egenkapitalavkastning

Kilde: Kvartalsrapporter

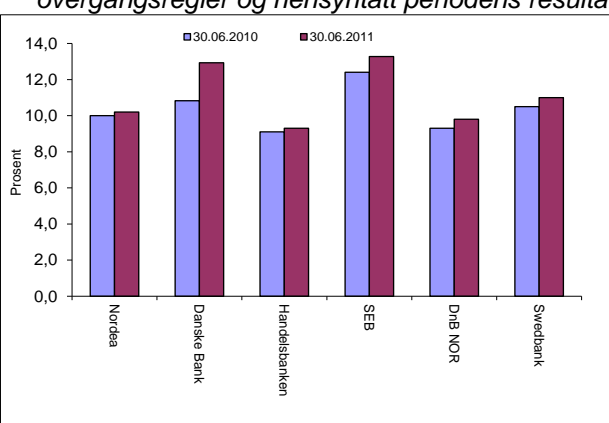
I 2009 og i begynnelsen av 2010 var tap på utlån særlig høye for konsernene som hadde en stor eksponering i Baltikum. For de nordiske konsernene har det i 2010 og inn i 2011 vært en markert reduksjon i utlånstapene. Danske Bank har derimot fortsatt betydelige utlånstap, særlig i Irland og Nord-Irland der tapene på utlån økte til hhv. 10,9 prosent og 5,0 prosent av bankens utlån i de to landene i 2. kvartal. Av DnB NORs totale nedskrivninger på utlån på 1,349 mrd. kroner i 1. halvår var 29 prosent knyttet til DnB NOR, hvorav tap i Baltikum utgjorde 79 prosent. Til sammenligning utgjorde tapene i DnB NOR 60 prosent av DnB NOR-konsernets utlånstap på årsbasis i 2010.

Figur 3.6: Tap på utlån i prosent av utlån

Kilde: Kvartalsrapporter

Figur 3.7: Kjernekapitaldekning (med overgangsregler og hensyntatt periodens resultat)

Kilde: Kvartalsrapporter

Alle de seks største nordiske finanskonsernene har bedret sin kjernekapitaldekning det siste året. Danske Banks kjernekapitaldekning viser en markant økning etter at banken i april foretok en aksjeemisjon på om lag 20 mrd. DKK med fortrinnsrett for eksisterende aksjonærer.

Danske Fjordbank Mors ble overtatt av danske myndigheter den 24. juni. Banken, som ble etablert gjennom fusjon av to mindre banker i 2010, hadde en forvaltningskapital på 13,1 mrd. DKK ved

utgangen av 2010 og var blant de omlag 20 største bankene i Danmark. I tillegg til bankens aksjonærer, kreditorer og de innskytere som ikke er dekket av innskuddsgarantiordningen, må danske banker dekke tap på 1,3 mrd. DKK på konkursen i form av økte innbetalinger til innskuddsgarantiordningen.

Det danske Finanstilsynet offentliggjorde i juni en rangering av alle danske banker i henhold til 5 ulike kriterier. Flere banker oppnår en dårligere samlet score enn Amagerbanken hadde før konkursen i februar. Rangeringen ble fulgt av informasjon om at 17 danske banker ikke vil klare de nye kapitalkravene under Basel III. I 2012 utløper også statsgarantiene som ble gitt for danske bankers innlån under finanskrisen. Det kan bli krevende for små og mellomstore banker å refinansiere denne gjelden. Låneklausuler som gjør det mulig bankenes kreditorer å si opp lånene ved endring av eierstruktur, vanskeliggjør også sammenslåing av danske banker til større og antatt mer levedyktige enheter.

4 Banker

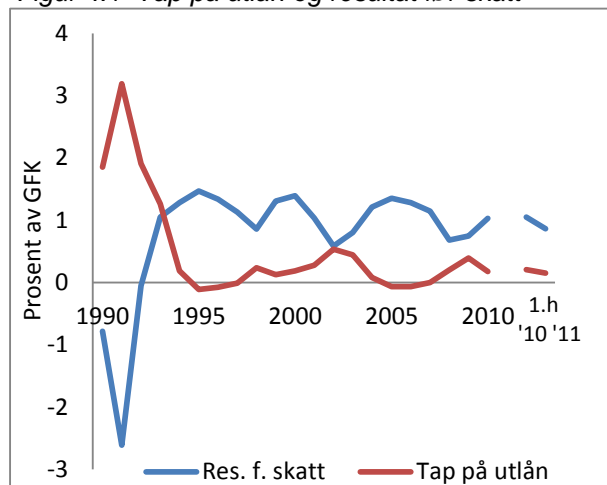
- Bedring i resultat når det korrigeres for engangseffekter
- Nedgang i utlånstap
- Fortsatt svak utvikling for netto renteinntekter

Kapittelet tar for seg utviklingen i samtlige norske banker. For banker som er finanskonsern benyttes regnskapstall for bankkonsern, for øvrige banker benyttes morbanktall. Når resultatposter sees i forhold til gjennomsnittlig forvaltningskapital (GFK), eller utlån, er prosentatsene annualisert.

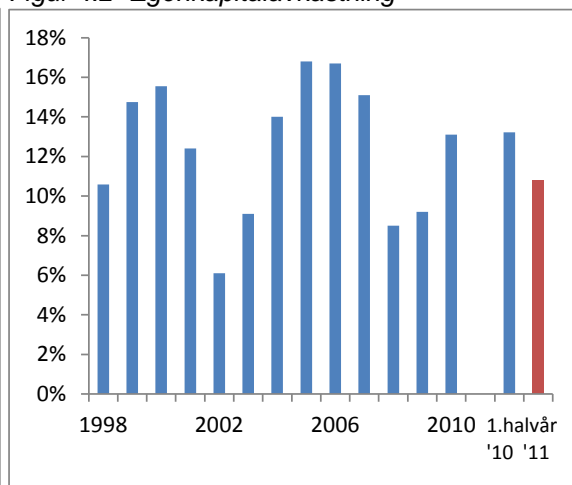
Resultatutvikling

Bankene oppnådde et betydelig lavere resultat i første halvår sammenlignet med året før. Reduksjonen skyldtes i hovedsak to engangseffekter i fjorårets regnskaper: lave pensjonskostnader i forbindelse med ny AFP-ordning, og gevinst på Nordito/PBS-fusjonen. Korrigeres det for disse to effektene viste bankene en viss bedring i resultat før skatt. I positiv retning trakk en svak økning i netto renteinntekter (målt i kroner) og lavere tap på utlån.

Figur 4.1 Tap på utlån og resultat før skatt¹

Figur 4.2 Egenkapitalavkastning

Tabell 4.1 Resultat for samtlige norske banker

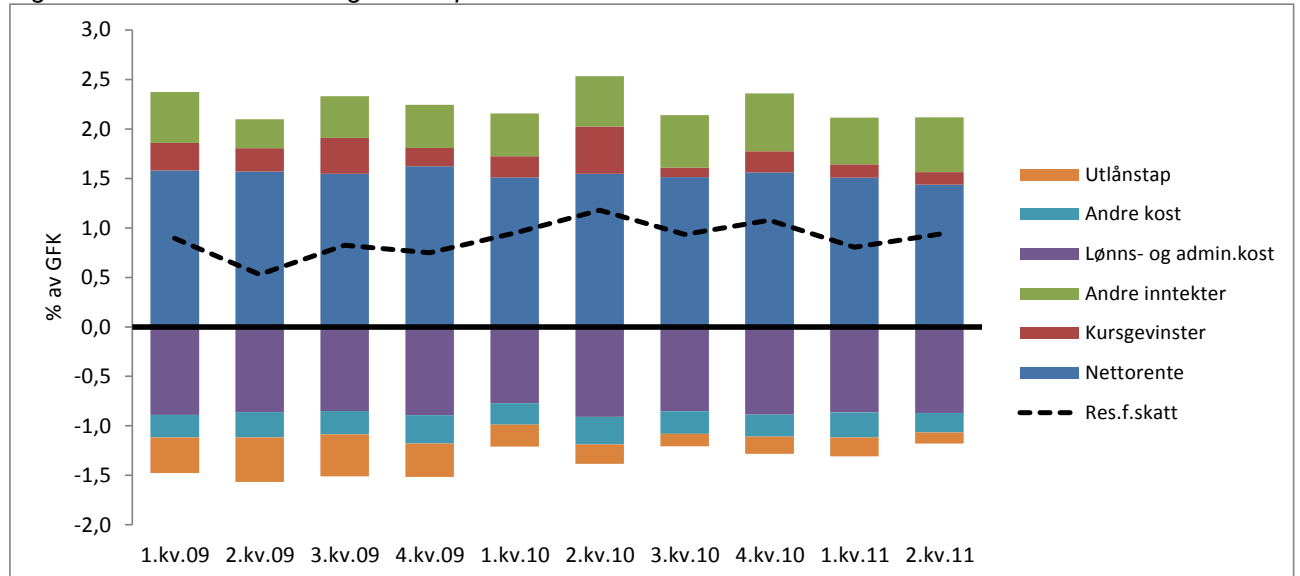
	1.halvår 11		1.halvår 10	
	Mill. kr.	i % GFK	Mill. kr.	i % GFK
Netto renteinntekter	26 965	1,46	26 050	1,51
Andre inntekter	11 812	0,64	13 947	0,81
herav kursgev. oml.midler/fin.ei. vurdert til virk. verdi	2 336	0,13	5 821	0,34
Andre kostnader	20 053	1,09	18 601	1,08
herav lønn og personalkostnader	10 233	0,55	8 751	0,51
Resultat før tap på utlån	18 723	1,01	21 396	1,24
Bokførte tap på utlån	2 781	0,15	3 574	0,21
Gev/tap ikke-fin.ei mv/langsiktige verdip.	-18	0,00	267	0,02
Resultat før skatt	15 925	0,86	18 088	1,05
Skattekostnad	4 162	0,23	4 932	0,29
Resultat etter skatt	11 762	0,64	13 157	0,76
Egenkapitalavkastning	10,8		13,2	

Bankenes samlede resultat før skatt var på 15,9 mrd. kroner, en nedgang på 12 prosent fra året før. I forhold til GFK var nedgangen 0,19 prosentpoeng, til 0,86 prosent. Egenkapitalavkastningen var 10,8 prosent, en reduksjon på 2,4 prosentpoeng. I andre kvartal i fjor hadde bankene en samlet gevinst på

¹ Tidsserier i kapittelet om banker viser utviklingen for morbanker, ikke bankkonsern, for perioden tom. 2008.

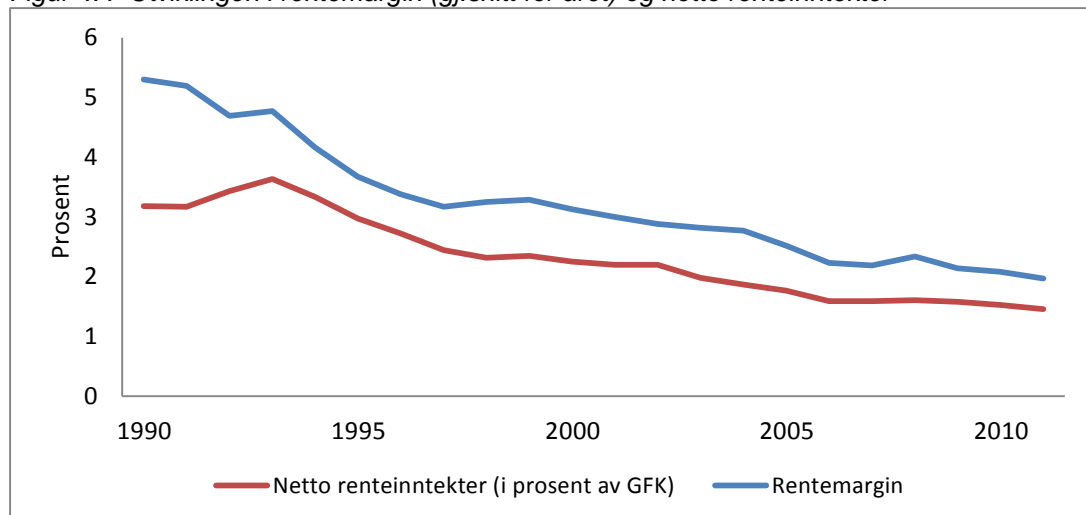
fusjonen mellom Nordito og PBS på om lag 2,7 mrd. kroner, mens tilbakeføringen av pensjonsavsetninger i første kvartal i fjor var i overkant av 1 mrd. kroner. Holdes disse engangseffektene utenfor regnskapet viste bankene en bedring i resultat før skatt på 3 prosent, mens egenkapitalavkastningen økte fra 10,5 til 10,8 prosent. Resultatet i andre kvartal isolert var 19 prosent bedre enn i første kvartal, hvor det særlig var nedgang i utlånstap som bidro positivt.

Figur 4.3 Kvartalsvis utvikling i hovedposter

Bankenes netto renteinntekter økte med nær 4 prosent siste år. I forhold til GFK innebar dette likevel en ytterligere reduksjon, ned fra 1,51 prosent til 1,46 prosent. Hadde bankene ikke vært fritatt for innbetaling til Bankenes Sikringsfond, som regnskapsmessig plasseres på denne posten, ville nedgangen vært enda høyere. Gruppen av de minste bankene viste en forsiktig økning i nettorenten i forhold til i fjor. Norske banker opplever økning av finansieringskostnadene ettersom innlån med lengre løpetid forfaller, og må refinansieres til høyere renter. Samtidig er det en sterk konkurranse om innskudd fra kunder, noe som fortsetter å legge press på innskuddsmarginene selv om disse har økt noe de siste kvartalene.

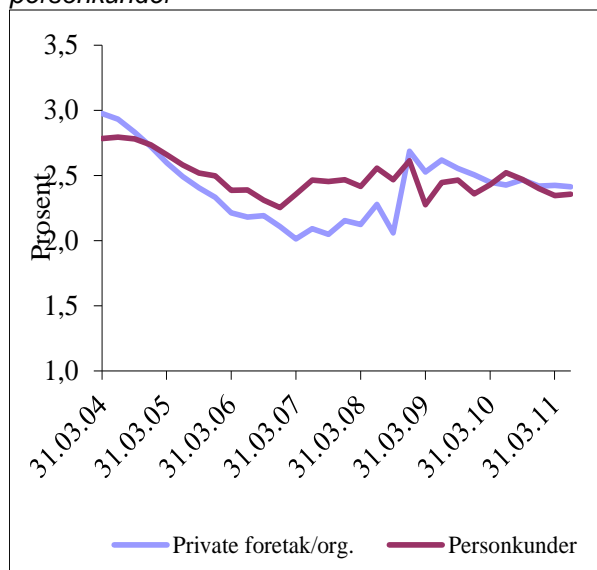
Figur 4.4 Utviklingen i rentemargin (gj.snitt for året) og netto renteinntekter

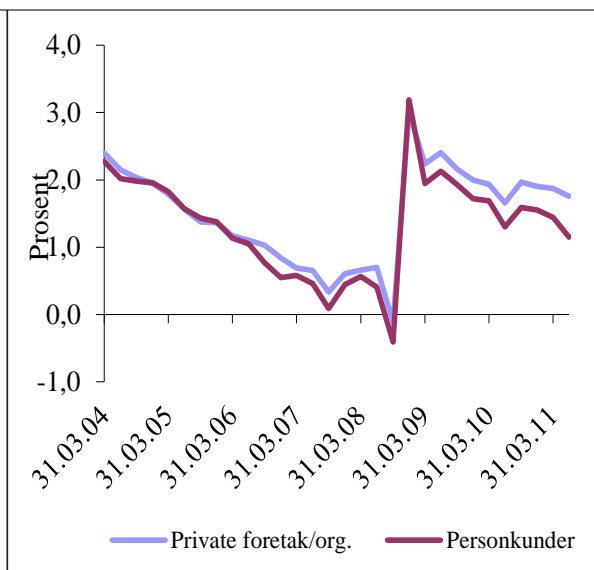
Bankenes rentemargin (definert som differansen mellom gjennomsnittlig utlåns- og innskuddsrente) har sunket jevnt de siste 10 kvartalene. Det er reduksjon i utlånsmargin (utlånsrente målt mot pengemarkedsrenten) som trekker totalmarginen ned, med en reduksjon i inneværende år på 31 basispunkter. Innskuddsmarginen har i samme 6-månedersperiode økt med 24 basispunkter. Siden årsskiftet har det vært særlig sterk reduksjon i utlånsmargin til personkunder, hvor konkurransen på

boliglån, og varslingsfristen til kunder, har vanskeliggjort rentøkning i takt med stigningen i pengemarkedsrenten. Marginen på bedriftsmarkedslån har derimot bare sunket marginalt i første halvår.

Figur 4.5 Total rentemargin for foretaks- og personkunder

Figur 4.6 Utlånsmargin for foretaks- og personkunder

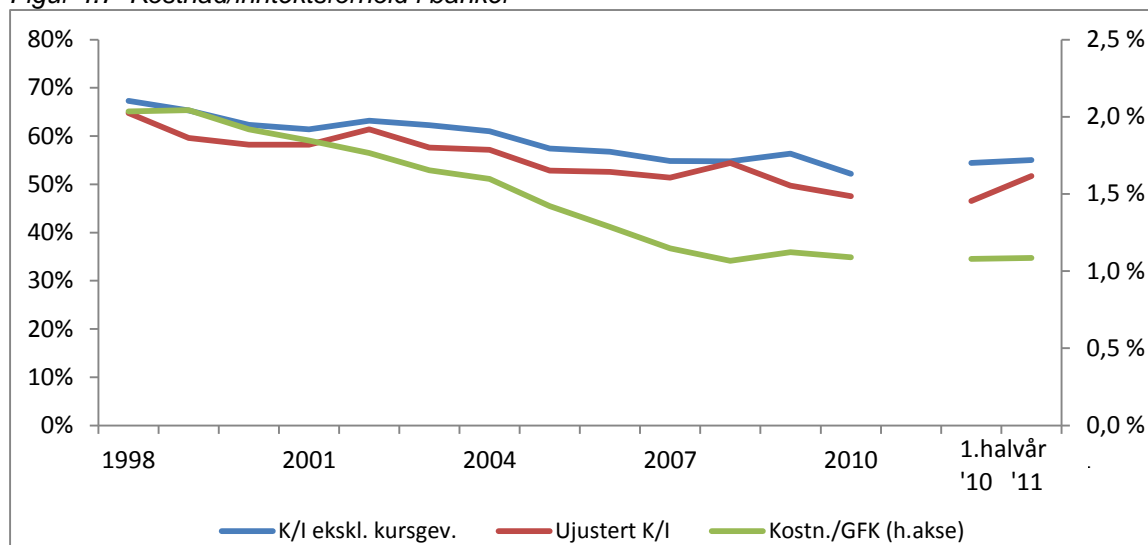

Andre inntekter, eksklusiv kursgevinster på finansielle instrumenter, var 17 prosent høyere enn ett år tidligere, hvor både netto provisjonsinntekter og øvrige driftsinntekter viste klar økning. Bankenes provisjonsinntekter fra lån overført til OMF-foretak (de gruppeeide foretakene) var noe lavere i år enn i fjor, på tross av økt volum av overførte lån, noe som illustrerer de pressede marginene på de sikreste boliglånene. Kursgevinster på finansielle instrumenter var derimot betydelig lavere enn året før, særlig som følge av lavere gevinster på derivater/valuta og aksjer.

Driftskostnadene var 8 prosent høyere enn året før. Korrigeres det for de lave pensjonskostnadene i 2010, som følge av endret AFP, var økningen 6 prosent. Bankenes kostnad/inntektsforhold (ekskl. kursgevinster) var 55,0 prosent. Dette var en økning på 0,6 prosentpoeng fra året før, men en nedgang på om lag 2,5 prosentpoeng dersom fjorårets tall korrigeres for effekten av ny AFP-ordning.

Norske banker har over lang tid redusert kostnadsnivået, både i forhold til inntekter og i forhold til forvaltningskapitalen, jf. figuren under. Økningen i siste periode må ses på bakgrunn av AFP-effekten både i sammenligning med ett år tilbake og med 2010 som helhet.

Figur 4.7 Kostnad/inntektsforhold i banker

Bankenes tap på utlån var 22 prosent lavere enn året før, og tilsvarte 0,20 prosent av utlån.

Balanseutvikling

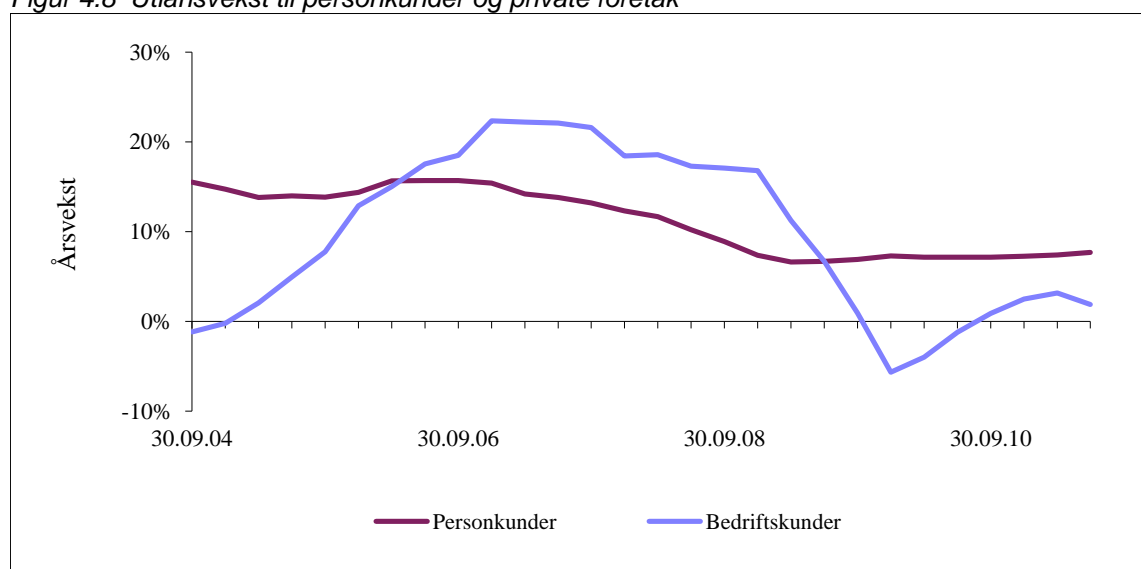
Bankene hadde hatt en vekst i utlån på 4,0 prosent siste år. Inkluderes de deleide OMF-foretakene i bankenes kundeutlån var veksten 4,7 prosent. Utlånsveksten (og innskuddsveksten) siste år er påvirket av valutaeffekter, da særlig dollarkursen har svekket seg betydelig mot norske kroner. Dette bidrar til å holde veksten i utlån og innskudd målt i kroner nede.

Tabell 4.2 Balanseposter for samtlige norske banker

	30.06.11	30.06.10	
	Mill.kr.	Mill.kr.	vekst i %
Forvaltningskapital	3 444 065	3 555 124	-3,1
Brutto utlån til kunder	2 741 742	2 636 338	4,0
..herav brutto utlån vurdert til amortisert kost	2 591 085	2 422 035	7,0
Tapsnedskrivninger på utlån vurdert til amortisert kost	21 413	22 835	-6,2
herav individ. tapsnedskr.	14 700	15 412	-4,6
herav gruppenedskrivning	6 713	7 423	-9,6
..herav brutto utlån vurdert til virkelig verdi	150 657	214 302	-29,7
Gjeld til kredittinstitusjoner	561 023	791 425	-29,1
Innskudd fra kunder	1 556 418	1 472 312	5,7
Gjeld ved utst. av verdipapirer	923 455	884 897	4,4
Brutto misligholdte lån	44 203	44 249	-0,1
Tapsnedskr. i % av brutto utlån vurdert til amortisert kost	0,8	0,9	
Gruppenedskr. i % av br. utlån vurdert til amortisert kost	0,3	0,3	
Brutto misligh. lån i % av totale brutto utlån	1,6	1,7	
Innskuddsdekning	56,8 %	55,8 %	

Bankenes utlånsvekst til innenlandske private foretak gikk noe ned i andre kvartal, til 1,9 prosent siste år. Vekstraten for utlån til personkunder har økt marginalt hvert av de fem siste kvartaler, og var 7,7 prosent ved utgangen av juni. Utlån til utenlandske foretak økte med 2 prosent siste år, en økning som er særlig påvirket av kronestyrkingen.

Figur 4.8 Utlånsvekst til personkunder og private foretak²

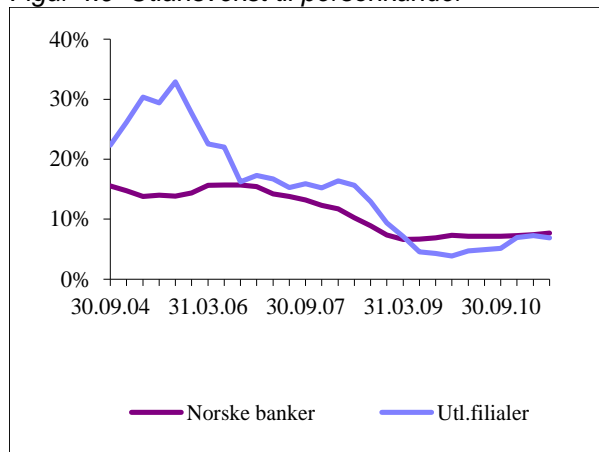

² Personkunder: Lønnstakere, pensjonister, trygdede mv (sektor 810)

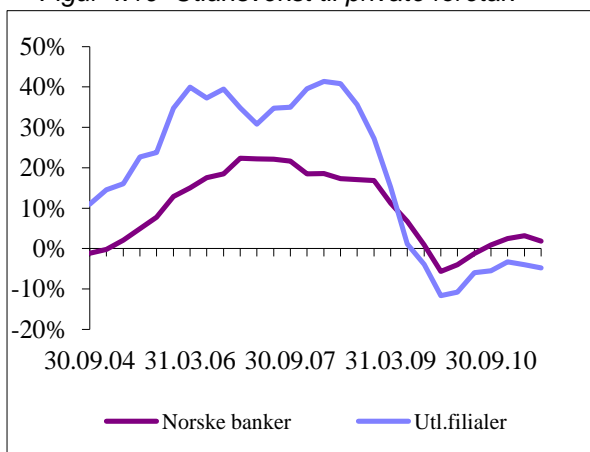
Private foretak: Norske private og personlige foretak/organisasjoner, pers. næringsdrivende (sektor 710-790)

De utenlandske bankenes filialer i Norge hadde en vekst i utlån til personkunder på 6,9 prosent. For kunder i bedriftsmarkedet hadde filialene tilnærmet uendrede utlån i andre kvartal, mens det på årsbasis var en reduksjon på -4,7 prosent. Dette var åttende kvartal på rad hvor filialenes årsvekst til bedriftskunder var negativ. For hovedtall for de utenlandske bankenes filialer vises det til tabell bakerst i kapittelet.

Figur 4.9 Utlånsvekst til personkunder

Figur 4.10 Utlånsvekst til private foretak

Innskudd fra kunder økte med 5,7 prosent siste år, mens det var en marginal reduksjon i andre kvartal isolert. Bankenes innskuddsdekning av kundeutlån økte med ett prosentpoeng fra i fjor, til 56,8 prosent. Inkluderes lånene som ligger i deleide OMF-foretak var innskuddsdekningen 53,9 prosent etter en økning på et halvt prosentpoeng fra året før. Det siste året var det sterkest økning i innskudd fra privatkunder, med 5,9 prosent, mens innskudd fra innenlandske bedriftskunder økte med 4,5 prosent. Innskudd fra utenlandske bedriftskunder var tilnærmet uendret siste tolv måneder, men var redusert med om lag en fjerdedel fra første til andre kvartal.

Bankenes gjeld til andre kredittinstitusjoner var 29,1 prosent lavere enn ett år tidligere. Posten motsvares i stor grad av en reduksjon i bankenes utlån til/fordringer på kredittinstitusjoner, og forklarer også at det har vært en reduksjon i forvaltningskapital det siste året. For nærmere omtale av bankenes finansieringssituasjon vises det til likviditetsomtalen senere i kapittelet.

Ved utgangen av første halvår rapporterte bankene et misligholdsnivå på 1,6 prosent av utlån, en nedgang på 0,1 prosentpoeng siden samme tidspunkt i fjor. I andre kvartal isolert gikk misligholdsvolumet ned med 4 prosent.

De utenlandske bankenes filialer i Norge hadde kun en beskjeden økning i utlån til kunder siste år. Filialene konkurrerte derimot aggressivt på innskuddssiden, noe som ga seg utslag i en vekst siste år på 14,6 prosent, dvs. betydelig høyere enn de norske bankene. Filialenes resultat før skatt var marginalt svakere enn året før, som følge av økte driftskostnader. Utlånstapene var på nivå med de norske bankene.

Likviditetsrisiko

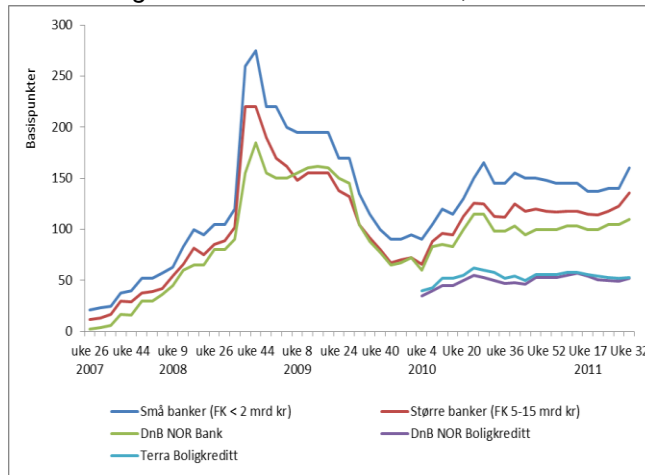
Markedsforholdene i de internasjonale penge- og kredittmarkedene har forverret seg siden juni og har ført en dårligere tilgang på finansiering med lange løpetider. All markedsfinansiering har blitt dyrere på grunn av økte kredittpåslag.

Uroen i markedet har ført til økte marginer på både bankobligasjoner og OMF, men påslagene for OMF har økt mindre, noe som viser at det fortsatt er fordelaktig for bankene å benytte boligkredittforetakene til lang finansiering. Per 10. august var eksempelvis 5 års obligasjonene til små banker priset til 160 bp over Nibor, mens for store banker var prisen 110-130 bp over Nibor, mens boligkredittforetakenes OMF var priset til 50-60 bp over Nibor for 5 år.

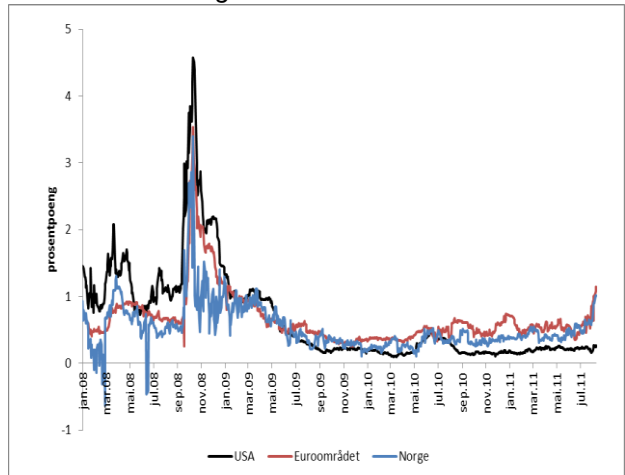
Både internasjonalt og i Norge har differansen mellom interbankmarkedet og statssertifikater økt noe i august, men påslaget er fortsatt langt unna nivåene fra høsten 2008. En bedre oversikt over bankenes

eksponeringer gjør at usikkerheten er noe lavere enn i 2008. Dette har ført til at risikopåslagene ligger under nivåene fra forrige finanskrise.

Figur 4.11 DnB NOR Markets indikative priser- bankobl. og OMF målt mot 3m-NIBOR, 5 år³

Figur 4.12 Rentespread 3 mnd interbankrente og statscertifikater

Bankenes finansiering består i hovedsak av innskudd fra kunder og innlån i penge- og verdipapirmarkedene. Det er størst andel markedsfinansiering i de store bankene og det er hovedsakelig de største bankene som finansierer seg i utlandet. Over 90 prosent av bankenes samlede utenlandsgjeld tilhørte de største bankene ved slutten av 2. kvartal 2011. De mindre norske bankene har lite eller ingen utenlandsfinansiering. De store norske bankene er derimot en viktig kredittkilde for andre norske banker.

Bankenes gjeld i verdipapirer (hovedsakelig i obligasjoner og sertifikater) og til kredittinstitusjoner utgjorde 1 081 mrd. kroner ved utgangen av 2. kvartal 2011, av dette var 676 mrd. kroner gjeld til utlandet. Av totalen forfaller 511 mrd. kroner i løpet av ett år og 422 mrd. kroner har lenger løpetid enn ett år, mens gjeld uten angitt løpetid var på om lag 147 mrd. kroner. Av gjelden uten løpetid er hoveddelen innskudd med meget kort løpetid fra andre kredittinstitusjoner, hovedsakelig utenlandske. Det er hovedsakelig de største bankene som har kortsiktig finansiering (under 3 mnd.) i penge- og verdipapirmarkedene, hoveddelen av dette er gjeld til utlandet.

Markedet for OMF er en viktig finansieringskilde for norske banker, og er en betydelig billigere form for finansiering enn øvrige obligasjonslån. Flytting av utlån fra banker til OMF-foretak har ført til at løpetiden på markedsfinansieringen i både bankene og OMF-foretakene har økt de senere årene. Ved utgangen av 2. kvartal var det utstedt OMF for om lag 630 mrd. kroner, hvorav OMF for om lag 175 mrd. kroner fortsatt inngår i bytteordningen. De første store forfallene i bytteordningen kom opprinnelig høsten 2011. Flere banker benyttet derimot de gode markedsforholdene i vår til å innløse avtaler førtidig, og om lag 2/3 av høstens forfall er derfor allerede innløst. Neste store forfall i bytteordningen ligger over 2 år fram i tid. Fremtidige utfordringer vil trolig være størst for noen av de mellomstore bankene som har en relativt stor deltakelse i bytteordningen.

Bankenes totale kundeinnskudd var ved utgangen av 2. kvartal 2011 på 1 520 mrd. kroner. Store deler av disse innskuddene beskyttes av innskuddsgarantiordningen og anses som en stabil finansieringskilde. Innskuddsdekningen (innskudd fra kunder ift utlån til kunder) utgjorde for bankene (morbank) samlet sett 80 prosent ved utgangen av 2. kvartal, det gir en økning på 10 prosentpoeng siden utgangen av 2008. Innskudd fra kunder som andel av brutto utlån til kunder i banker inkl. OMF-foretakene utgjorde derimot 54 prosent. Overføringer av utlån fra bankene til boligkredittforetakene gir utslag i en høy innskuddsdekning for bankene alene.

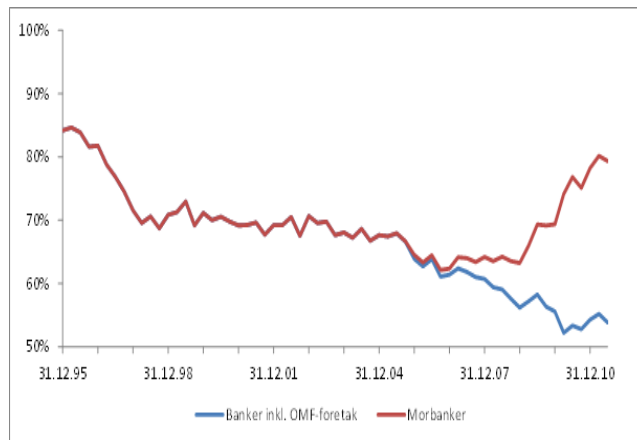
Hittil i år har norske banker utstedt et litt lavere volum av obligasjoner enn i samme periode i 2010, nedgangen er hovedsakelig i norske kroner. Utstedt volum av OMF i både i norske kroner og valuta har økt betydelig hittil i 2011 i forhold til samme periode i 2010. Utstedelser i norske kroner økte mer

³ 3m-NIBOR er standard referansepunkt for obligasjoner i norske kroner. Endringer i differansen mellom 3m-NIBOR og 5-årsobligasjoner kan skyldes både endring i kredittpåslag og endring i løpetidspåslag (term spread)

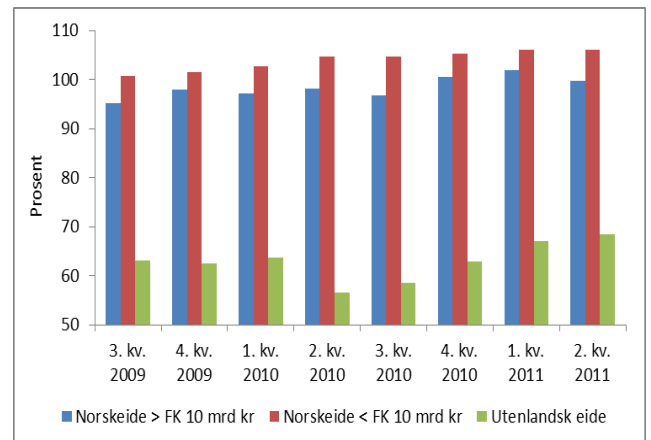
enn i valuta. Den store etterspørselen etter OMF utstedt av norske kredittforetak har ført til en økning i utstedt volum av OMF i både norske kroner og utenlandsk valuta. Norske banker og kredittforetak henter normalt lite finansiering om sommeren, og utstedt volum av bankobligasjoner og OMF var lavere i juli enn i de andre månedene så langt i år.

Finanstilsynet beregner kvartalsvis likviditetsindikator⁴ 1 og 2 på konsolidert nivå som viser hvor langsiktig bankene er finansiert, med løpetid på henholdsvis 1 år og 1 måned. I de konsoliderte likviditetsindikatorerne er det bl.a. tatt høyde for bankenes eierandeler i OMF-foretak og i andre banker. Ved utgangen av 2. kvartal 2011 var likviditetsindikator 1 for bankene samlet sett 95 prosent og likviditetsindikator 2 var på 107 prosent på konsolidert nivå. De største norske bankene hadde en svak nedgang i likviditetsindikator 1 det siste kvartalet, mens indikatoren økte for de mindre norske bankene og de utenlandske bankene. Indikatorerne har samlet sett økt de siste årene for de norske bankene og indikerer at bankene nå har en mer langsiktig finansiering enn før finansuroen.

Figur 4.13 Innskuddsdekning (likviditetsindikator 1)

Figur 4.14 Langsiktig finansiering

På en rekke områder vil norske banker i dag være bedre rustet til å møte en likviditetskrise enn hva de var i 2008. Bankene har generelt stor fokus på likviditetsrisiko som bl.a. har ført til økning i andelen langsiktig finansiering. Bankene har økt sin overlevelshorisont de siste tre årene. Samtidig er soliditeten bedret, noe som kan bidra til å lette tilgangen på finansiering. På tross av den positive utviklingen, vil en alvorlig krise i de internasjonale finansmarkedene kunne få betydelige konsekvenser for norske banker.

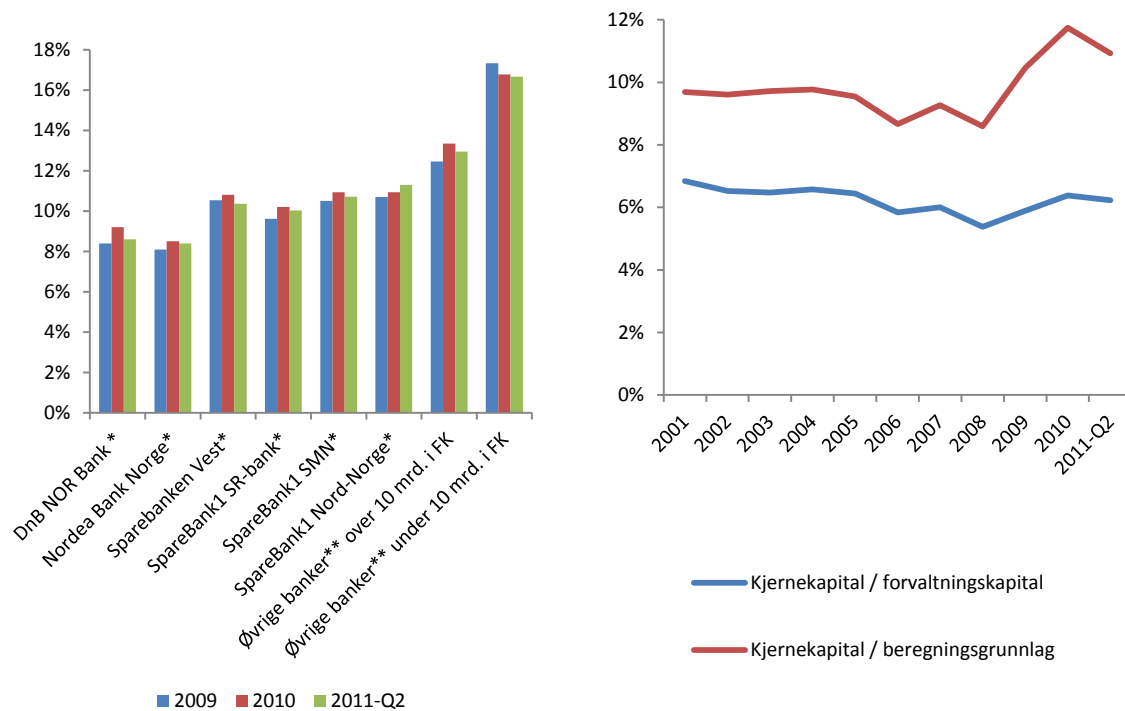
Soliditet

Norske bankers samlede kjernekapitaldekning (morbank) var 11,3 prosent ved utgangen av første halvår 2011 mot 11,8 i 1. kvartal 2011. Total kapitaldekning (morbank) var 13,3 prosent, mot 13,9 ved utgangen av første kvartal. Alle banker tilfredsstillers kapitaldekningskravet på 8 prosent.

Banker som helt eller delvis er konsolidert inn i de største konsernene inngår også i tallene for øvrige banker. Kun et fåtall av bankene medregner positivt delårsresultat, noe som gir et naturlig fall i kjernekapitaldekningen gjennom året.

⁴ Def. i Finanstilsynets Likviditetsmodul som finansiering med løpetid over ett år og en måned (herunder kundeinnskudd, obligasjonslån, gjeld til kredittinstitusjoner, ansvarlig lånekapital og EK) i prosent av illikvide eiendeler.

Figur 4.15 og 4.16 Kjernekapitaldekning og kjernekapital som andel av forvaltningskapital

* konsern **morbank

Foreløpige tall fra kapitaldekningsoppgaven (COREP) og nøkkeltall Tall for banker (morbank)

Kjernekapitalen som andel av forvaltningskapitalen ligger på om lag samme nivå som 10 år tilbake. Økningen i både kjernekapital som andel av forvaltningskapital og kjernekapitaldekningen de siste årene kommer av at finansinstitusjonene i stor grad har holdt tilbake overskudd. Flere av de større bankene har også gjennomført emisjoner.

Hovedtall for utenlandske bankers filialer i Norge

	Utenlandske bankers filialer			
	1.halvår 11		1.halvår 10	
	Mill.kr.	% GFK	Mill.kr.	% GFK
Netto rente	3 670	1,27	3 554	1,25
Andre inntekter	1 676	0,58	1 416	0,50
herav kursgevinster	507	0,18	296	0,10
Andre kostnader	2 661	0,92	2 244	0,79
herav lønn og admin.kost.	1 886	0,65	1 632	0,57
Driftsres. før tap	2 685	0,93	2 726	0,96
Bokførte tap	298	0,10	293	0,10
Gev./tap VP lang sikt, Nedskrivn.	23	0,01	21	0,01
Resultat av ord.drift f.skatt	2 410	0,83	2 454	0,86
		Vekst		
Forvaltningskapital	565 815	-1,1 %	572 344	
Brutto utlån til kunder	361 016	0,9 %	357 916	
Innskudd fra kunder	203 023	14,6 %	177 145	

5 Finansieringsforetak

5.1 Kredittforetak

- Resultatet noe svakere enn i fjor som følge av urealiserte tap på finansielle instrumenter i ett selskap
- Overføring av utlån fra banker til boligkredittforetak gir fortsatt sterk vekst i utlån

Foreløpige resultat- og balansetall omfatter 27 kredittforetak. Eksportfinans inngår ikke i totaloversikten, men gis egen omtale.

Resultat

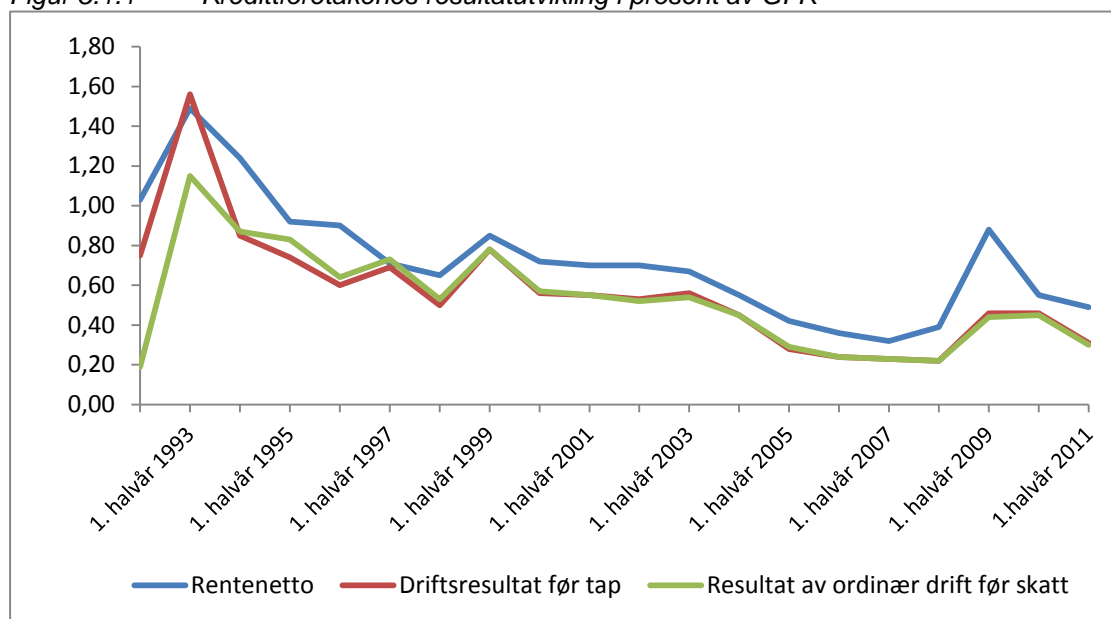
Kredittforetakene (uten Eksportfinans) fikk et lavere resultat enn i første halvår i fjor. Nedgangen i resultatet skyldtes i hovedsak netto urealiserte tap på finansielle instrumenter i ett selskap som følge av markedsvurderinger av obligasjonsgjeld og finansielle derivater. Nivået på netto renteinntekter og driftskostnader har falt noe. Egenkapitalavkastningen ble redusert med 2,7 prosentpoeng.

Kredittforetakene er i stor grad langsiktig finansiert, og trass i markedsuroen fungerer det norske OMF-markedet tilfredsstillende og med kun moderate prisutslag. NOK-markedet er imidlertid relativt lite, og de største kredittforetakene er derfor avhengig av fungerende internasjonale finansmarkeder. Dersom markedsuroen blir langvarig, vil det trolig resultere i økte fundingkostnader.

Tabell 5.1.1 Resultatposter (uten Eksportfinans)

	1. halvår 2011		1. halvår 2010	
	mill. kroner	prosent av GFK	mill. kroner	prosent av GFK
Nettorenter	2 783	0,49	2 647	0,55
Andre inntekter	-136	-0,02	542	0,11
herav kursgevinster	-138	-0,02	520	0,11
Andre kostnader	855	0,15	932	0,19
herav lønn og adm.kost.	181	0,03	168	0,04
Driftsresultat før tap	1 791	0,31	2 256	0,46
Bokførte tap	65	0,01	65	0,01
Resultat ordinær drift	1 726	0,30	2 191	0,45
EK-avkastning		6,2 %		8,9 %

Figur 5.1.1 Kredittforetakenes resultatutvikling i prosent av GFK

Balanse

Kredittforetakenes utlånsvekst påvirkes fortsatt av overføring av porteføljer fra banker til boligkredittforetak, men veksten har vært avtagende. Samtidig har flere banker gitt uttrykk for at de har klargjort boliglån for overføring slik at de fortsatt har mulighet til å bruke OMF-markedet som en gunstig finansieringskilde. Dette gjelder også for utlån med sikkerhet i næringseiendom som bankene i mindre grad har overført til nå.

Økningen i misligholdte engasjementer er i stor grad påvirket av volumveksten. Målt i forhold til totale utlån ligger misligholdet lavt. Kjernekapitaldekningen var 0,8 prosentpoeng lavere enn for ett år siden.

Tabell 5.1.2 Balanseposter (uten Eksportfinans)

	30.06.2011	30.06.2010	% vekst
Forvaltningskapital	1 186 761	1 056 068	12,4
Brutto utlån til kunder	1 015 555	866 785	17,2
herav utlån vurdert til amortisert kost	870 809	711 619	22,4
herav utlån vurdert til virkelig verdi	144 746	155 166	-6,7
Gjeld til kredittinstitusjoner	152 341	166 203	-8,3
Gjeld stiftet ved utstedelse av verdipapirer	949 279	824 735	15,1
Brutto misligholdte lån, 30 dager	2 466	1 851	33,2
i prosent av brutto utlån	0,28	0,21	
Tapsnedskrivninger	376	324	15,9
i prosent av brutto utlån vurdert til amortisert	0,04	0,05	
Kapitaldekning	11,5 %	12,2 %	
Kjernekapitaldekning	10,1 %	10,9 %	

5.2 Finansieringsselskaper

- Fall i nettorente som følge av økte fundingkostnader
- Reduksjon i tap på utlån
- Fortsatt lav utlånsvekst, også i selskaper som driver forbruksfinansiering

Finansieringsselskapenes hovedområder er leasing og bilfinansiering samt kortbaserte utlån og forbruksfinansiering. Markedet er bredt sammensatt og innebærer store variasjoner mellom selskaper når det gjelder resultat- og balanseutvikling.

Foreløpige resultat- og balansetall omfatter 25 norske finansieringsselskaper. OBOS og noen mindre selskaper inngår ikke i tallene. Forbrukslån gis en egen omtale avslutningsvis. I tillegg gis en tabellmessig oversikt over utviklingen i selskaper med leasing/bilfinansiering som kjerneområde samt utenlandske filialer i Norge.

Resultat

Resultat av ordinær drift økte med 3,5 prosent sammenlignet med første halvår i fjor. Målt i forhold til GFK var resultatet marginalt lavere. Egenkapitalavkastningen falt med 2,2 prosentpoeng.

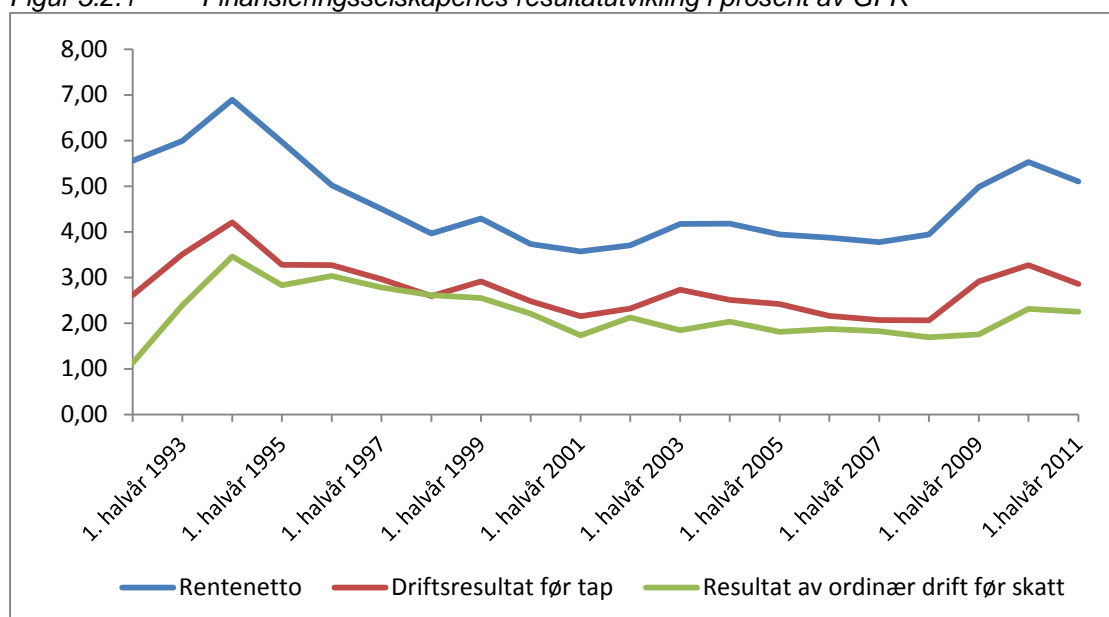
Netto renteinntekter falt med 2,5 prosent sammenlignet med tilsvarende periode i fjor som følge av høyere rentekostnader. Dyrere refinansiering av innlån har gjennomgående gitt økende fundingkostnader for selskapene. Nettorente falt kraftig i siste kvartal 2010 og lå på omtrent samme nivå i første kvartal i år. I andre kvartal 2011 isolert viste nettorenten igjen en stigning. Utlånstapene var klart lavere enn i første halvår i fjor. Nivået på bokførte tap lå også lavere enn forrige kvartal.

Finansieringsselskapene finansieres i stor grad kortsiktig fra morselskap. En generell økning i finansinstitusjoners fundingkostnad som følge av markedsuroen den siste tiden, vil derfor ventelig påvirke finansieringsselskapenes innlånskostnader.

Tabell 5.2.1 Resultatposter

	1. halvår 2011		1. halvår 2010	
	mill. kroner	prosent av GFK	mill. kroner	prosent av GFK
Nettorenter	2 064	5,10	2 116	5,53
Andre inntekter	222	0,55	153	0,40
herav kursgevinster	1	0,00	-1	0,00
Andre kostnader	1 129	2,79	1 018	2,66
herav lønn og adm.kost.	894	2,20	811	2,12
Driftsresultat før tap	1 158	2,86	1 251	3,27
Bokførte tap	245	0,61	369	0,96
Resultat ordinær drift	913	2,25	882	2,31
EK-avkastning		13,7 %		15,9 %

Figur 5.2.1 Finansieringsselskaperes resultatutvikling i prosent av GFK

Balanse

Utlånsveksten i finansieringsselskapene er fortsatt lav. Utlån til kunder økte med 3,7 prosent det siste året, mens tolv månedersveksten var 4,2 prosent ved utgangen av forrige kvartal.

Brutto misligholdte lån per 30 dager utgjorde 4,7 prosent av utlånene ved utgangen av perioden, omtrent det samme som for ett år siden. Utviklingen i mislighold varierer en del mellom de ulike selskapene. Misligholdte lån målt i forhold til utlån ligger nivåmessig høyere enn i bankene. Det har vært en reduksjon i tapsnedskrivninger det siste året. Kjernekapitaldekningen var 1,4 prosentpoeng høyere enn på samme tid i fjor.

Tabell 5.2.2 Balanseposter

	30.06.2011	30.06.2010	% vekst
Forvaltningskapital	82 807	78 212	5,9
Brutto utlån til kunder	77 026	74 295	3,7
Gjeld til kredittinstitusjoner	66 922	64 106	4,4
Brutto misligholdte lån, 30 dager	3 623	3 526	2,7
i prosent av brutto utlån	4,70	4,75	
Tapsnedskrivninger	1 249	1 390	-10,2
i prosent av brutto utlån	1,62	1,87	
Kapitaldekning	17,3 %	16,2 %	
Kjernekapitaldekning	16,7 %	15,3 %	

Forbrukslån

Utvalget består av 15 selskaper, både norske selskaper og utenlandske filialer. 6 av selskapene er finansieringsselskaper hvor en stor del av virksomheten er knyttet til forbrukslån. I tillegg inngår 9 banker samt enheter i banker og finansieringsselskaper. Forbrukslån omfatter både kortbaserte utlån og andre forbrukslån uten sikkerhet. Selskapene tilbyr ulike produkter, blant annet kredittkort med varierende kreditttrammer, samt lån uten sikkerhet i størrelsesorden 10 000 til 350 000 kroner. Den effektive renten på disse lånene er gjennomgående høy og vil variere avhengig av lånebeløp og nedbetalingstid. Det er strenge kredittvurderinger knyttet til disse lånene, og selskapene avslår 40-90 prosent av søknadene.

Tabell 5.2.3 Utviklingen i forbrukslån i et utvalg selskaper

	2006	2007	2008	2009	2010	per 2.kv. 2011
Forbrukslån (mill. kr)	31 057	36 925	43 352	43 936	45 236	46 349
Vekst % (12 mnd.)	18,2	18,9	17,4	1,4	3,0	2,5
Bokførte tap (mill. kr)	253	339	953	1 371	1 233	395
Tap i % av forbrukslån (annualisert)	0,8	0,9	2,2	3,1	2,7	1,7
Nettorente i % av GFK (annualisert)	11,2	9,8	8,8	11,8	12,2	11,9
Resultat ord. drift i % av GFK (annualisert)	7,6	5,5	3,3	5,4	6,0	6,6
Brutto misligholdte lån, 90 dg (mill. kr)	1 532	1 823	2 809	2 696	2 562	2 564
Brutto mislighold i % av forbrukslån	4,9	5,0	6,5	6,1	5,7	5,5
Brutto misligholdte lån, 30 dg (mill. kr)					4 367	4 272
Brutto mislighold i % av forbrukslån					9,7	9,2

Det var en kraftig stagnering av utlånsveksten mot slutten av 2009, og veksten lå lavt i hele 2010. Årsveksten var fortsatt moderat ved utgangen av andre kvartal 2011.

Resultat av ordinær drift i første halvår 2011 var noe bedre enn i 2010, målt i forhold til GFK. Selv om netto renteinntekter også for denne gruppen har falt noe, er nivået høyt og mer enn oppveier for utlånstapene. Det var en kraftig tapsøkning i 2009, mens tapene i 2010 lå noe lavere. Bokførte tap så langt i 2011 er klart lavere enn i fjor. Nivået på bokførte tap og misligholdte lån knyttet til forbrukslån ligger høyere enn for banker og finansieringsselskaper generelt.

Den kvartalsvise utviklingen de siste årene viser at tapene var størst i første kvartal 2009 da flere selskaper foretok store tapsnedskrivninger. Tapene har blitt gradvis redusert de siste kvartalene.

Tabell 5.2.4 Kvartalsvis tapsutvikling i forbrukslån

	1. kv. 2009	2. kv. 2009	3. kv. 2009	4. kv. 2009	1. kv. 2010	2. kv. 2010	3. kv. 2010	4. kv. 2010	1. kv. 2011	2. kv. 2011
Bokførte tap (mill. kr)	634	210	185	342	308	388	277	260	226	169
Tap i % av forbrukslån (annualisert)	5,8	1,9	1,7	3,1	2,8	3,5	2,5	2,3	2,0	1,5

Leasing og bilfinansiering

Tabell 5.2.5 Resultatposter (15 selskaper)

	1. halvår 2011		1. halvår 2010	
	mill. kroner	prosent av GFK	mill. kroner	prosent av GFK
Nettorenter	1 166	3,34	1 239	3,73
Andre inntekter	165	0,47	100	0,30
herav kursgevinster	2	0,01	-3	-0,01
Andre kostnader	571	1,63	521	1,57
herav lønn og adm.kost.	449	1,29	396	1,19
Driftsresultat før tap	760	2,18	818	2,46
Bokførte tap	156	0,45	240	0,72
Resultat ordinær drift	604	1,73	578	1,74

Tabell 5.2.6 Balanseposter (15 selskaper)

	30.06.2011	30.06.2010	% vekst
Forvaltningskapital	71 634	68 134	5,1
Brutto utlån til kunder	67 338	64 839	3,9
herav leasing	45 767	44 979	1,8
Leasing totalt i norske selskaper*	74 685	74 178	0,7
Brutto misligholdte lån, 30 dager	2 817	2 565	9,8
i prosent av brutto utlån	4,18	3,96	
Tapsnedskrivninger	793	911	12,9
i prosent av brutto utlån	1,18	1,40	

*omfatter både norske finansieringsselskaper og banker (18 selskaper)

Utenlandske filialer i Norge

Tabell 5.2.7 Resultatposter (18 selskaper)

	1. halvår 2011		1. halvår 2010	
	Mill. kroner	prosent av GFK	mill. kroner	prosent av GFK
Nettorenter	742	4,24	663	3,96
Andre inntekter	243	1,39	194	1,16
herav kursgevinster	6	0,04	-1	-0,01
Andre kostnader	516	2,95	438	2,62
herav lønn og adm.kost.	261	1,49	269	1,61
Driftsresultat før tap	469	2,68	419	2,51
Bokførte tap	53	0,30	83	0,50
Resultat ordinær drift	416	2,38	336	2,01

Tabell 5.2.9 Balanseposter (18 selskaper)

	30.06.2011	30.06.2010	% vekst
Forvaltningskapital	35 445	34 109	3,9
Brutto utlån til kunder	33 984	32 731	3,8

6 Livsforsikringselskaper

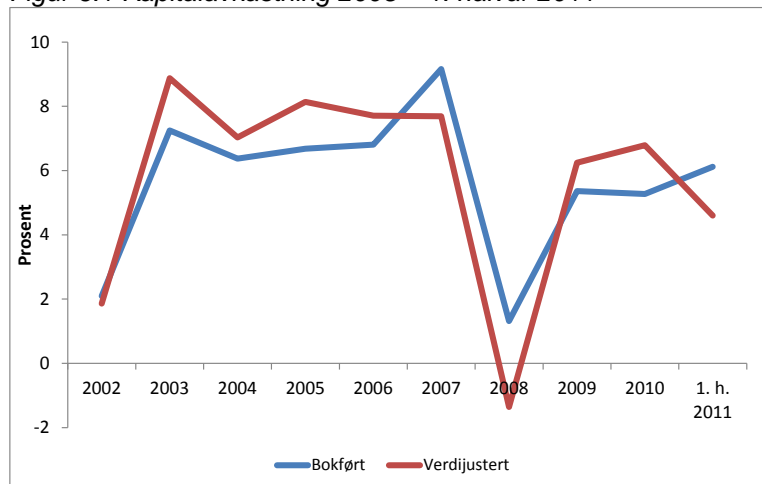
- Bedre resultat i livselskapene i første halvår 2011 sammenlignet med samme periode i 2010
- Høye realiserte gevinster i første halvår og verdinedgang på finansielle eiendeler bidro til reduksjon i kursreguleringsfondet på nær 5 mrd. kroner.
- Bufferkapitalen redusert med om lag 10 mrd. kroner fra utgangen av juni til 5. august som følge av aksjefallet.

Det var 12 livselskaper i det norske livsforsikringsmarkedet ved utgangen av 2. kvartal 2011 med en samlet forvaltningskapital på 892 mrd. kroner. Tabeller med tall for enkeltelskaper ligger bakerst i kapittelet.

Kapitalavkastning (kollektivporteføljen)

På tross av svingninger i aksjemarkedene og lavt rentenivå hadde livselskapene bedring i verdijustert avkastning i første halvår i år sammenlignet med samme periode i fjor. Verdijustert avkastning var 2,3 prosent (1,7 prosent i 1. halvår 2010). Bokført kapitalavkastning var 3,1 prosent i 1. halvår 2011 (1,9 prosent i 1. halvår 2010).

Figur 6.1 Kapitalavkastning 2005 – 1. halvår 2011*

*Avkastningen for delår er annualisert.

Resultat

Livselskapene hadde et resultat før tildeling til kunder og skatt på 12,2 mrd. kroner i 1. halvår 2011 (2,8 prosent av GFK), mot 3,6 mrd. kroner (0,9 prosent av GFK) i samme periode i fjor.

Verdijustert resultat var 7,2 mrd. kroner (1,6 prosent av GFK), mot 1,7 mrd. kroner (0,4 prosent av GFK) i første halvår i 2010.

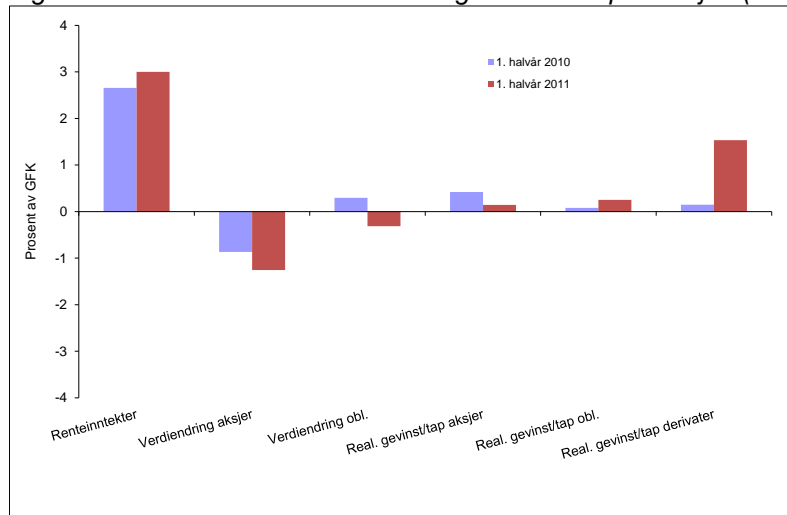
Premieinntektene utgjorde 42,4 mrd. kroner (9,6 prosent av GFK) i 1. halvår 2011, mot 40,9 mrd. kroner (10 prosent av GFK) i 1. halvår 2010. Erstatningene utgjorde 28,7 mrd. kroner (6,5 prosent av GFK) for selskapene samlet, mot 25,4 mrd. kroner (6,2 prosent) ett år tidligere.

Investeringsinntektene bidrar til de største svingningene i livselskapenes resultater og utviklingen i verdipapirmarkedene får umiddelbare utslag. Livselskapene hadde netto inntekter fra finansielle eiendeler på 16,4 mrd. kroner i 1. halvår 2011, mot 10,8 mrd. kroner i samme periode i fjor. Renteinntekter og realiserte gevinster bidrar positivt til finansinntektene, mens verdiendringene var negative. Aksjeverdiene falt med 5,5 mrd. kroner i første halvår, mot en nedgang på 3,5 mrd. kroner i samme periode i 2010. De realiserte gevinstene var betydelig høyere enn i samme periode i fjor og er i hovedsak derivatgevinster. Positiv utvikling i eiendomsmarkedet i 1. halvår har ført til oppskrivning av eiendomsverdiene i livselskapene.

Tabell 6.1 Utvalgte resultatposter

RESULTATER	1. halvår 2011		1. halvår 2010	
	Mill. kr.	% av GFK	Mill. kr.	% av GFK
Premieinntekter	42 387	9,64	40 912	10,05
herav overføringer av premieres. mv. fra andre	9 263	2,11	8 692	2,13
Netto inntekter fra finansielle eiendeler i kollektivporteføljen	16 402	3,73	10 777	2,65
herav renteinntekter og utbytte på finansielle eiendeler	13 190	3,00	10 810	2,65
herav gevinster ved realisasjon	6 408	1,46	377	0,09
herav verdiendringer	-6 673	-1,52	-3 701	-0,91
Erstatninger	-28 664	-6,52	-25 387	-6,23
herav overføring av premiereserve mv. til andre	-8 837	-2,01	-6 149	-1,51
Endring i forsikringsforpliktelser - kontraktsfaste forpliktelser	-10 801	-2,46	-15 634	-3,84
herav endring i kursreguleringsfond	4 994	1,14	1 909	0,47
Midler tilordnet forsikringskontraktene - kontraktsfaste forpliktelser	-9 280	-2,11	-2 592	-0,64
Forsikringsrelaterte driftskostnader	-2 820	-0,64	-2 771	-0,68
Resultat av teknisk regnskap (kundeporteføljene)	1 745	0,40	429	0,11
Resultat av ikke-teknisk regnskap (selskapsporteføljen)	1 138	0,26	545	0,13
Resultat før tildeling til kunder og skatt	12 163	2,77	3 567	0,88
Endring i kursreguleringsfondet	-4 994	0,89	-1 909	-0,47
Verdjustert resultat før tildeling til kunder og skatt	7 169	1,63	1 658	0,41
Totalresultat (etter skatt og inkl. andre resultatkomponenter)	3 112	0,71	815	0,20

Figur 6.2 Netto inntekter fra investeringer i kollektivporteføljen (utvalgte poster).

Balanse

Tabell 6.2 Utvalgte balanseposter. Mill. kroner og andel av forvaltningskapital.

BALANSE	30.06.2011		31.12.2010		30.06.2010	
	Mill. kr.	% av FK	Mill. kr.	% av FK	Mill. kr.	% av FK
Bygninger og faste eiendommer*	111 556	13	109 261	13	100 942	12
Finansielle eiendeler til amortisert kost	282 168	32	268 504	31	257 291	32
herav investeringer som holdes til forfall	135 182	15	131 673	15	135 719	17
herav utlån og fordringer	135 672	15	126 462	15	113 340	14
Finansielle eiendeler til virkelig verdi	463 766	52	452 824	53	427 125	52
herav aksjer og andeler	183 096	21	168 351	20	167 739	21
herav obligasjoner og sertifikater	240 604	27	247 113	29	224 852	28
Sum eiendeler (forvaltningskapital)	892 143	100	859 006	100	815 972	100
herav eiendeler i selskapsporteføljen	76 499	9	70 966	8	71 578	9
herav investeringer i kollektivporteføljen	733 843	82	711 548	83	678 419	83
herav investeringer i investeringsvalgporteføljen	81 783	9	76 477	9	65 452	8
Kursreguleringsfond	11 388	1	16 465	2	10 208	1
Forsikringsforpliktelser - kontraktsfaste forpliktelser	725 081	81	705 960	82	671 400	82
Tilleggsavsetninger - kollektivporteføljen	22 510	3	22 619	3	19 174	2
Ansvarlig kapital	58 828	7	59 448	7	43 541	5

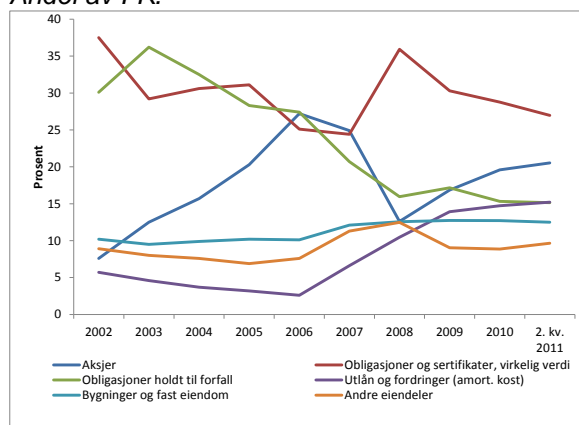
*Inkludert investeringer i eiendomsdatterselskaper

Kollektivporteføljen utgjør hoveddelen av forvaltningskapitalen med 82 prosent, mens selskaps- og investeringsvalgporteføljen utgjorde 9 prosent hver. Flere av de mindre livsselskapene har aktivitet hovedsakelig innen livsforsikring med investeringsvalg.

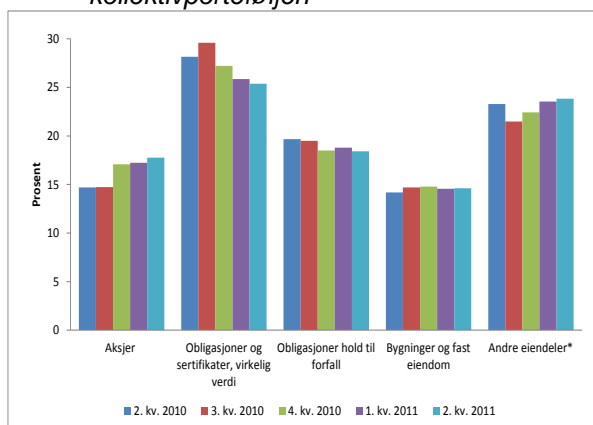
Aksjer utgjorde 18 prosent av kollektivporteføljen per utgangen av 1. halvår 2011, en liten økning sammenlignet med utgangen av 2010. Det er om lag samme nivå som ved utgangen av 2010. Aksjeandelen baserer seg kun på beholdningstall i balansen og tar ikke hensyn til eventuelle derivater.

Obligasjoner og sertifikater til virkelig verdi utgjorde 25 prosent av kollektivporteføljen, en nedgang på to prosentpoeng sammenlignet med utgangen av 2010. Hold til forfall obligasjoner utgjorde 18 prosent av kollektivporteføljen, mens andelen utlån og fordringer til amortisert kost utgjorde 19 prosent av investeringer i kollektivporteføljen. Både obligasjoner i virkelig verdi og hold til forfall obligasjoner har falt noe som andel av kollektivporteføljen de siste kvartalene.

Figur 6.3 Utviklingen i utvalgte balanseposter. Andel av FK.

Figur 6.4 Utvikling i investeringer i kollektivporteføljen

*Inkl. bl.a. utlån og fordringer til amortisert kost

Soliditet og stresstester

Livsselskapene hadde ved utgangen av 1. halvår 2011 en samlet kapitaldekning på 13,9 prosent. Samtlige selskaper oppfylte kravet om 8 prosent kapitaldekning.

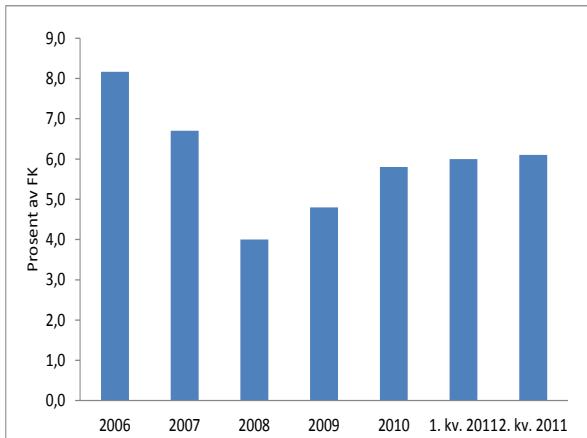
Bufferkapital og Stresstest II

Alle livsselskapene rapporterer kvartalsvise stresstester. Stresstest II er basert på bokførte verdier og skal belyse selskapets evne til å oppfylle gjeldende soliditetskrav.

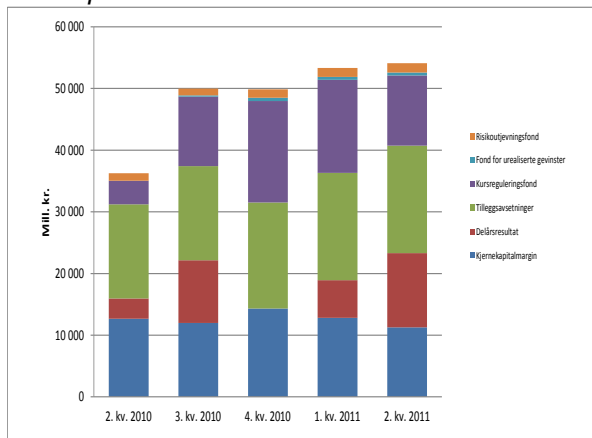
Bufferkapitalen er kapitalelementer utover lovpålagte soliditets- og sikkerhetskrav og består av overskytende kjernekapital (kjernekapitalmargin), tilleggsavsetninger begrenset oppad til årets renteforpliktelse, delårsresultat, kursreguleringsfond og risikoutjevnsfond.

Bufferkapitalen økte med 0,8 mrd. kroner til 54 mrd. kroner i 2. kvartal (6,1 prosent av FK). Delårsresultatet bidrar til økningen i bufferkapital i 2. kvartal, mens kursreguleringsfondet ble redusert med nær 4 mrd. kroner i samme periode og utgjorde 11 mrd. kroner ved utgangen av 2. kvartal.

Figur 6.5 Utvikling i bufferkapital

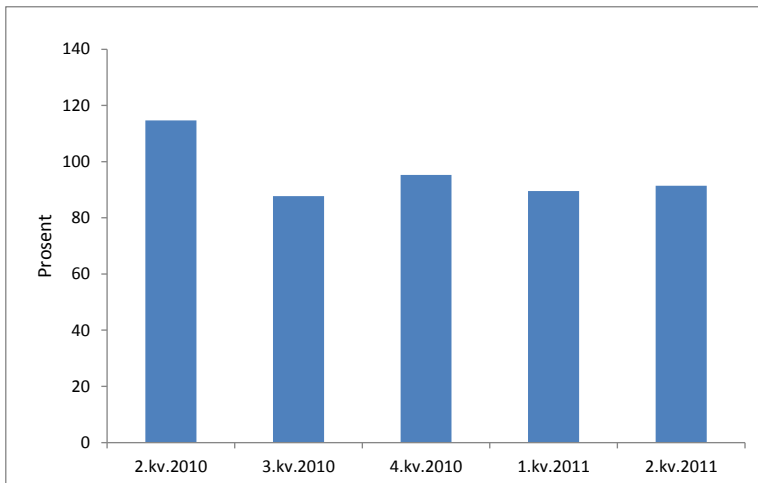

Figur 6.6 Sammensetning av bufferkapitalen i livselskapene samlet

Alle livselskapene rapporterer kvartalsvise stresstester. Stresstest II er basert på bokførte verdier og skal belyse selskapets evne til å oppfylle gjeldende soliditetskrav. Stresstesten viste en økning i bufferkapitalutnyttelsen for selskapene samlet siste kvartal, og var på 91,4 prosent ved utgangen av andre kvartal. Tapspotensialet for markedsrisiko økte noe mer enn bufferkapitalen i perioden.

Figur 6.7 Bufferkapitalutnyttelse i stresstest II for livselskapene samlet

7 Pensjonskasser

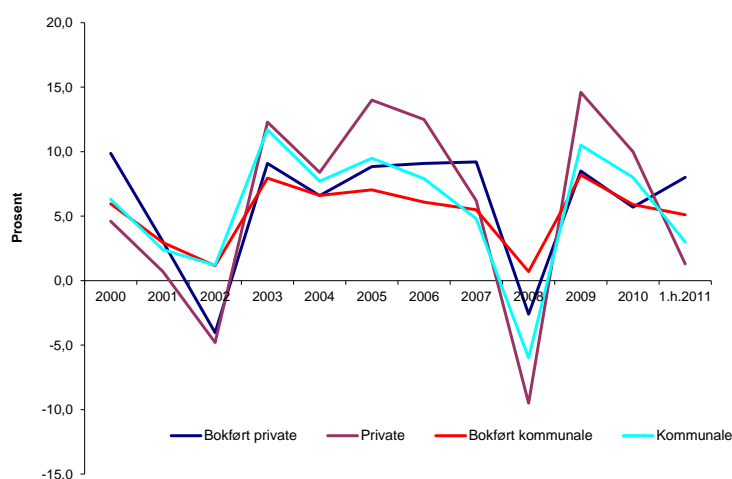
- Lav verdijustert kapitalavkastning i 1. halvår
- Bufferkapitalen hadde ved halvårsslutt sunket noe som følge av en reduksjon i kursreguleringsfondet

Omtalen nedenfor omfatter et utvalg av de 39 største pensjonskassene som står for om lag 90 prosent av samlet forvaltningskapital i pensjonskassene. Totalt er det 94 pensjonskasser i det norske markedet. Utvalget består av 18 private og 21 kommunale pensjonskasser. Pensjonskassene i utvalget hadde en forvaltningskapital på 184,2 mrd. kroner ved utgangen av 2. kvartal 2011, fordelt med 122,8 mrd. kroner på de private pensjonskassene og 61,5 mrd. kroner på de kommunale.

Kapitalavkastning (kollektivporteføljen)

Kollektivporteføljen utgjorde 89 prosent av pensjonskassenes forvaltningskapital ved utgangen av 2. kvartal. I 1. halvår 2011 var pensjonskassenes bokførte kapitalavkastning i kollektivporteføljen 3,4 prosent, opp fra 2,3 prosent i 1. halvår 2010. Fra 1. halvår i 2010 til 1. halvår 2011 var det en nedgang i den verdijusterte kapitalavkastningen i kollektivporteføljen fra 1,3 prosent til 0,9 prosent. Som følge av oppgangen i aksjemarkedene i 2. halvår 2010 var den verdijusterte avkastningen i 2010 sett under ett på 9,4 prosent.

Figur 7.1 Kapitalavkastningen i et utvalg pensjonskasser (annualisert)*

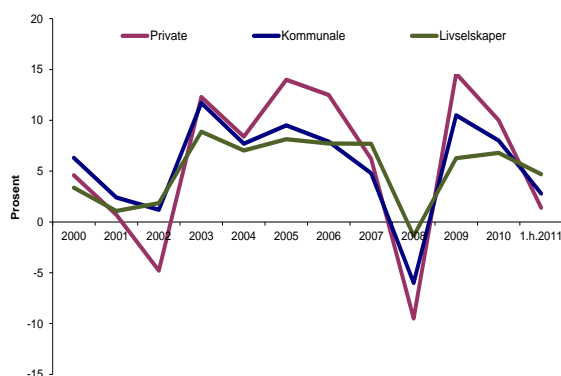
* Avkastningen i 1. halvår er annualisert for å få sammenlignbare tall over tid

For kommunale pensjonskasser i utvalget var det en nedgang i den verdijusterte avkastningen i kollektivporteføljen fra 2,6 prosent i 1. halvår i 2010 til 1,5 prosent til 1. halvår i 2011. De private pensjonskassenes verdijusterte kapitalavkastning var på 0,7 prosent, marginalt opp fra 1. halvår 2010. Høyere eksponering i aksjemarkedene bidro til en lavere verdijustert kapitalavkastning i de private pensjonskassene enn i de kommunale pensjonskassene i 1. halvår 2011. Tilsvarende hadde de private pensjonskassene en høyere verdijustert avkastning enn de kommunale pensjonskassene på årsbasis i 2009 og 2010 da utviklingen i aksjemarkedene var positiv.

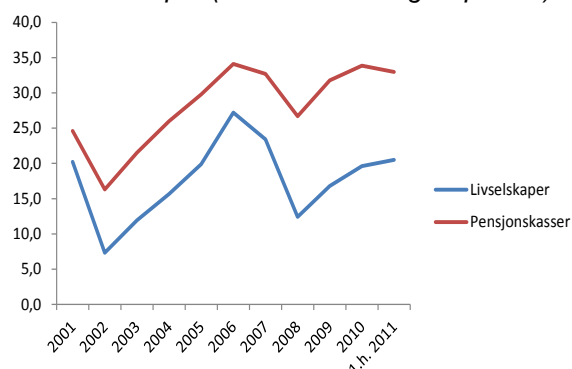
De private pensjonskassenes bokførte kapitalavkastning økte fra 2,2 prosent til 3,9 prosent fra 1. halvår i 2010 til 1. halvår i år. For de kommunale pensjonskassene var den bokførte avkastningen 2,5 prosent, som er en liten nedgang fra 2,7 prosent ett år tilbake.

I motsetning til livselskapene reduserte pensjonskassene i begrenset grad sin aksjeholdning høsten 2008 og i 2009, noe som gjenspeilet seg i en lavere avkastning enn livselskapene i 2008 og en høyere avkastning enn i livselskapene i 2009 og 2010 da det var oppgang i aksjemarkedene på årsbasis. Nedgangen i aksjemarkedene i 1. halvår 2011 bidro til at pensjonskassene hadde en lavere verdijustert avkastning enn livselskapene.

Figur 7.2: Verdijustert avkastning i pensjonskasser og livsselskaper

Figur 7.3: Aksjeandel i pensjonskasser og livsselskaper (i % av forvaltningskapitalen)

Resultat

Pensjonskassene hadde et resultat før tildeling til kunder og skatt på 3,3 mrd. kroner (3,6 prosent av GFK) i 1. halvår 2011, mot 2,2 mrd. kroner (2,7 prosent av GFK) i 1. halvår 2010. Det verdijusterte resultatet før tildeling til kunder og skatt, som inkluderer endringer i kursreguleringsfondet, var på -261 mill. kroner (-0,3 prosent av GFK) i 1. halvår 2011, ned fra 740 mill. kroner (0,9 prosent av GFK) i 1. halvår i 2010. Sammenlignet med 1. halvår i fjor er det særlig nedgang i premieinntektene og netto inntekter fra finansielle eiendeler i kollektivporteføljen som har bidratt til en nedgang i resultatet.

Tabell 7.1 Utvalgte resultatposter i et utvalg pensjonskasser

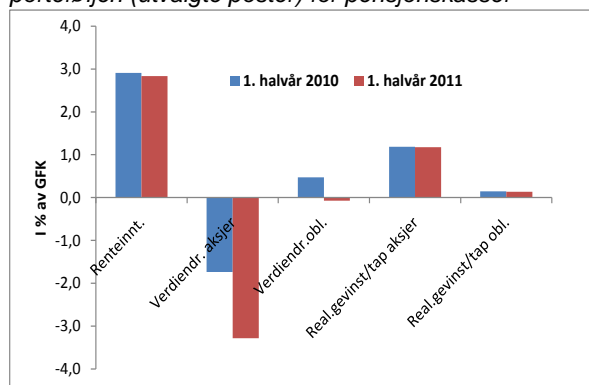
	1. halvår 2011		1. halvår 2010	
	Mill. kr.	% av GFK*	Mill. kr.	% av GFK
Premieinntekter	5 723	6,3	6 145	7,6
Netto inntekter fra finansielle eiendeler i kollektivporteføljen	1 492	1,6	1 944	2,4
herav renteinntekter og utbytte på finansielle eiendeler	2 569	2,8	2 362	2,9
herav gevinster ved realisasjon	2 029	2,2	961	1,2
herav verdiendringer	-3 387	-3,7	-1 653	-2,0
Erstatninger	-3 429	-3,8	-2 835	-3,5
herav overføring av premiereserve mv. til andre	-1 342	-1,5	-841	-1,0
Endring i forsikringsforpliktelser - kontraktsfaste forpliktelser	-247	-0,3	-2 716	-3,3
herav endring i kursreguleringsfond	3 566	3,9	1 412	1,7
Midler tilordnet forsikringskontraktene -kontraktsfaste forpliktelser**	-188	-0,2	-139	-0,2
Forsikringsrelaterte driftskostnader	-196	-0,2	-189	-0,2
Resultat av teknisk regnskap (kundeporteføljene)	2 935	3,2	1 754	2,2
Resultat av ikke-teknisk regnskap (selskapsporteføljen)	182	0,2	259	0,3
Resultat før tildeling til kunder og skatt	3 305	3,6	2 152	2,7
Endring i kursreguleringsfondet	-3 566	-3,9	-1 412	-1,7
Verdijustert resultat før tildeling til kunder og skatt	-261	-0,3	740	0,9
Totalresultat (etter skatt og inkl. andre resultatkomponenter)	3 080	3,4	1 993	2,5

* Som andel av GFK er resultatallene annualisert

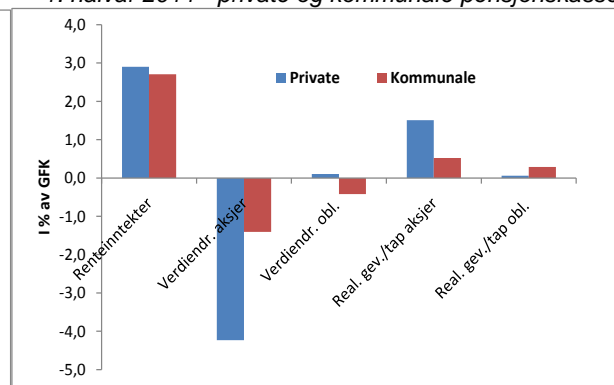
** Merk at en del pensjonskasser ikke har fylt ut posten "Midler tilordnet forsikringskontraktene – kontraktsfaste forpliktelser"

Pensjonskassenes netto inntekter fra investeringer i kollektivporteføljen var 1,5 mrd. kroner i 1. halvår, ned fra 1,9 mrd. kroner i 1. halvår i 2010. Renteinntekter og realiserte gevinster på aksjer bidro positivt til finansinntektene for private og kommunale pensjonskasser i 1. halvår 2011. For både kommunale og private pensjonskassene er resultatet negativt påvirket av urealiserte verdifall på aksjer. Den negative verdiendringen på aksjer er klart størst for private pensjonskasser som har en høyere aksjeandel enn kommunale pensjonskasser. For kommunale pensjonskasser er resultatet også påvirket av urealiserte verdifall på obligasjoner.

Figur 7.4: Netto inntekter fra investeringer i kollektivporteføljen (utvalgte poster) for pensjonskasser

Figur 7.5: Netto inntekter fra inv. i kollektivporteføljen i 1. halvår 2011 - private og kommunale pensjonskasser

Balanse

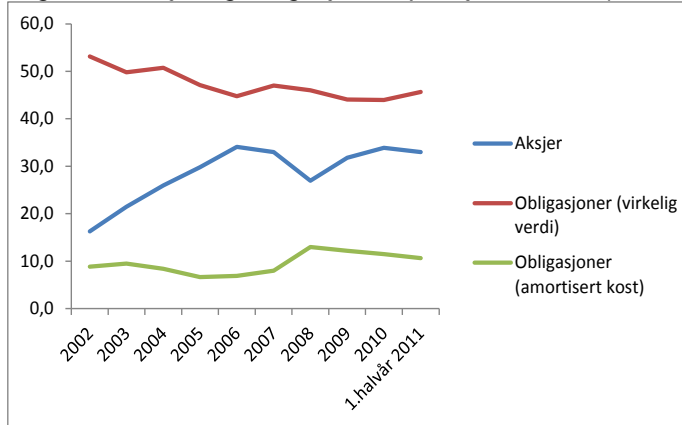
Det siste året økte pensjonskassenes forvaltningskapital med 11 prosent til 184,2 mrd. kroner. Finansielle eiendeler målt til virkelig verdi utgjorde den største eiendelsposten med 81 prosent av forvaltningskapitalen for pensjonskassene samlet; for private og kommunale pensjonskasser var andelen 85 prosent og 72 prosent.

Tabell 7.2: Utvalgte balanseposter i et utvalg pensjonskasser 30.06.2011

BALANSE OG NØKKELTALL	Private		Kommunale		Pensjonskasser samlet	
	Mill kr.	I % av FK	Mill kr.	I % av FK	Mill kr.	I % av FK
Bygninger og andre faste eiendommer	4 986	4,1	1 942	3,2	6 928	3,8
Finansielle eiendeler målt til amortisert kost	9 401	7,7	14 099	22,9	23 500	12,8
herav obligasjoner o.a. verdipapirer med fast avkastning	8 287	6,8	11 288	18,4	19 576	10,6
herav utenlandsk utsteder	752	0,6	778	1,3	1 530	0,8
Finansielle eiendeler målt til virkelig verdi:	104 347	85,0	44 197	71,9	148 544	80,6
herav aksjer og andeler	45 177	36,8	15 601	25,4	60 777	33,0
herav utenlandsk utsteder	26 370	21,5	5 561	9,0	31 931	17,3
herav obligasjoner o.a. verdipapirer med fast avkastning	57 592	46,9	26 555	43,2	84 147	45,7
herav utenlandsk utsteder	14 330	11,7	2 981	4,8	17 310	9,4
Sum eiendeler (forvaltningskapital)	122 771	100,0	61 480	100,0	184 251	100,0
herav selskapsportefølje	12 552	10,2	4 776	7,8	17 329	9,4
herav investeringer i kollektivporteføljen	110 216	89,8	53 044	86,3	163 260	88,6
herav investeringsvalgportefølje	0	0,0	3 653	5,9	3 653	2,0
Kursreguleringsfond	7 187	5,9	1 594	2,6	8 781	4,8
Tilleggsavsetninger - kollektivporteføljen	4 482	3,7	2 540	4,1	7 022	3,8
Ansvarlig kapital	9 573	7,8	4 146	6,7	13 719	7,4

Ved utgangen av 2. kvartal 2011 hadde pensjonskassene i utvalget en aksjeandel på 33 prosent av forvaltningskapitalen, noe som er en nedgang på ett prosentpoeng det siste halve året. Ved utgangen av 2. kvartal 2010 var aksjeandelen på 31 prosent. For de private og de kommunale pensjonskassene i utvalget var aksjeandelen på hhv. 37 prosent og 25 prosent ved utgangen av 2. kvartal 2011 (opp fra 35 prosent og 23 prosent ved utgangen av 2. kvartal 2010). Det siste halve året har de private pensjonskassene redusert sin aksjeandel med 1,2 prosentpoeng, mens de kommunale pensjonskassene kun har redusert sin andel med 0,2 prosentpoeng. Aksjeandelen til både private og kommunale pensjonskasser er høyere enn i livselskapene som hadde en aksjeandel på 21 prosent ved utgangen av 2. kvartal.

Figur 7.6 Aksjer og obligasjoner i pensjonskasser (i % av forvaltningskapitalen)

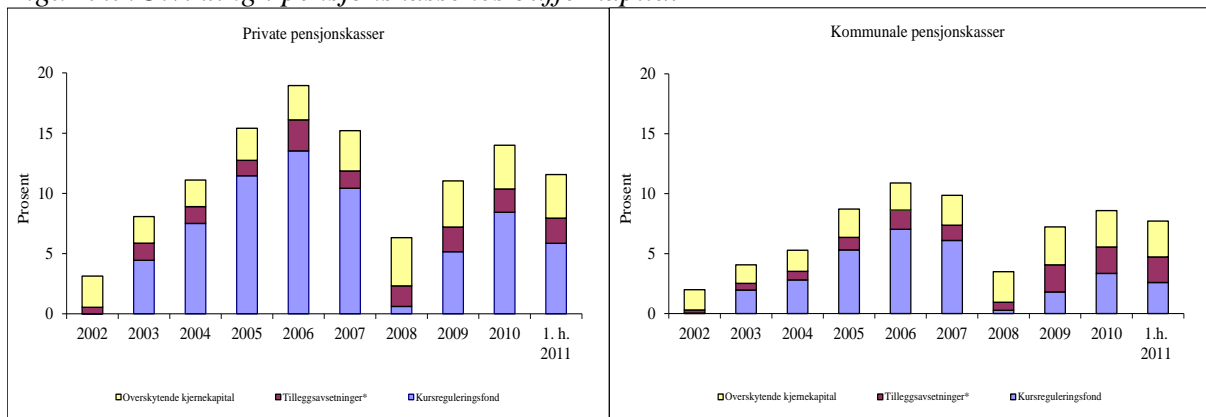
Soliditet

Ved utgangen av 2. kvartal 2011 hadde pensjonskassene i utvalget samlet en kapitaldekning på 14,7 prosent, mot 15,0 prosent ved utgangen av 2. kvartal 2010. Alle pensjonskassene i utvalget oppfylte kapitaldekningskravet på 8 prosent.

Bufferkapitalen, bestående av overskytende kjernekapital, tilleggsavsetninger begrenset oppad til ett års rentegaranti og kursreguleringsfond, var 18,9 mrd. kroner, tilsvarende 10,3 prosent av pensjonskassenes forvaltningskapital ved utgangen av 2. kvartal 2011. Til sammenligning var bufferkapitalen i livselskapene som andel av forvaltningskapitalen på 6,0 prosent. Fra utgangen av 2010 har bufferkapitalen blitt redusert med 1,8 mrd. kroner eller 1,9 prosentpoeng og nedgangen tilskrives en reduksjon i kursreguleringsfondet som følge av negativ utvikling i aksjemarkedene i 1. halvår 2011. Til tross for reduksjonen i pensjonskassenes kursreguleringsfond det siste halve året utgjør dette imidlertid fremdeles den klart største delen av pensjonskassenes bufferkapital etter en betydelig oppbygging av kursreserver på årsbasis i 2009 og 2010.

Bufferkapitalen til de private pensjonskassene har falt fra 14,0 prosent av forvaltningskapitalen ved utgangen av 2010 til 11,6 prosent ved utgangen av 2. kvartal 2011. I samme periode falt bufferkapitalen til de kommunale pensjonskassene med 0,9 prosentpoeng til 7,7 prosent. For de private pensjonskassene utgjør fremdeles kursreguleringsfondet den klart største andelen av bufferkapitalen, mens overskytende kjernekapital nå utgjør den største delen av de kommunale pensjonskassenes bufferkapital.

Figur 7.7: Utvikling i pensjonskassenes bufferkapital

*Her medregnes tilleggsavsetninger begrenset oppad til årets renteforpliktelse

8 Skadeforsikringselskaper

- Reduksjon i combined ratio ga bedring i teknisk resultat
- Økte finansinntekter ga bedring i totalresultat før skatt

Markedet for skadeforsikring er relativt konsentrert. De fire største selskapene stod for 71 prosent av samlet forfalt bruttopremie i første halvår 2011. Gjensidige Forsikringsgruppen⁵ er det største norske selskapet med en markedsandel på 28,8 prosent, mens Sparebank 1 Skadeforsikring er det nest største av de norske selskapene med en markedsandel på 7,5 prosent. Av de utenlandske filialene er If Skadeforsikring størst med en markedsandel på 20 prosent, mens Tryg Forsikring er nest størst med en markedsandel på 14,1 prosent.

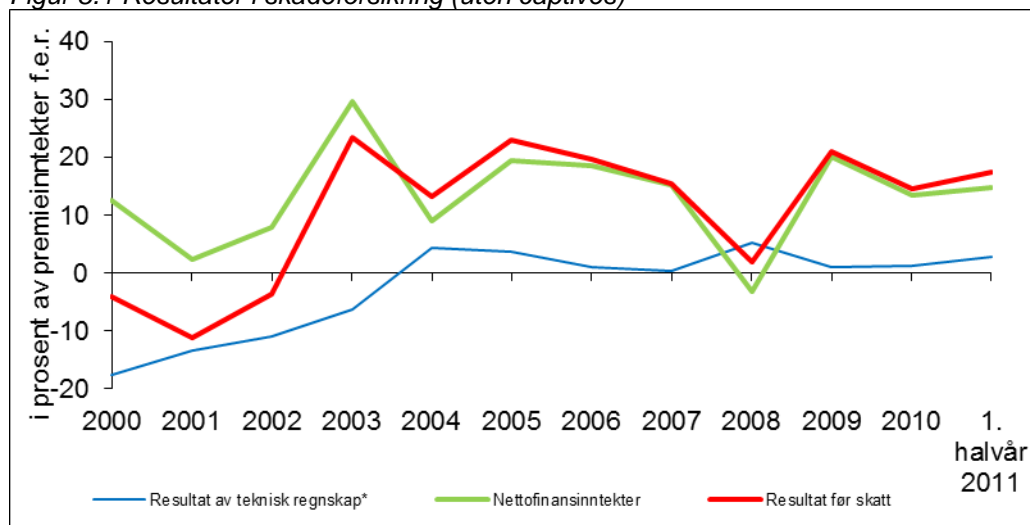
Tabell 8.1 Markedsandeler fordelt på skadeforsikringsgrupper⁶

% av samlet bruttopremie	Aksje-selskaper	Captive-selskaper	Sjøforsikrings-selskaper	Øvrige gjensidige selskaper	Utenlandske filialer
1. halvår 2011	49,9	6,1	3,3	1,0	39,7
1. halvår 2010	47,7	6,5	2,9	1,1	41,9

Kapitlet tar for seg utviklingen i 39 norske forsikringselskaper. I den videre fremstillingen av resultat, balanse, soliditet og bransjefordeling er de utenlandske filialene og captive-selskapene holdt utenfor⁷.

Resultat

Figur 8.1 Resultater i skadeforsikring (uten captives)

*allokert investeringsavkastning er fratrukket resultatet av teknisk regnskap

Skadeforsikringselskapene har lavere aksjeandel enn livsforsikringselskapene og pensjonskassene og er dermed mindre påvirket av uro i aksjemarkedene. Samlet hadde skadeforsikringselskapene et resultat av teknisk regnskap på 1,1 mrd. kroner i første halvår 2011, mot 0,5 mrd. kroner i første halvår 2010. Resultatet er positivt påvirket av vekst i premieinntektene kombinert med relativt stabile

⁵ Gjensidige Forsikringsgruppen = Gjensidige Forsikring ASA + 19 brannkasser

⁶ Gard og Skuld er ikke inkludert i tabell 8.1 og den videre fremstillingen grunnet avvikende regnskapsår. De hadde en samlet markedsandel målt i forfalt bruttopremie på 3,6 prosent i 2010. Gruppen med norske sjøforsikringselskaper har derfor i realiteten en større markedsandel enn det som fremkommer av tabellen.

⁷ Årsaken til at captive-selskapene er holdt utenfor er at de har svært store variasjoner i resultatene fra år til år.

erstatnings- og driftskostnader. Ved fratrekk av allokert investeringsavkastning⁸ økte resultatet av teknisk regnskap fra -0,1 til 0,4 mrd. kroner i samme periode.

Samlet hadde skadeselskapene finansinntekter på 2 mrd. kroner i første halvår 2011, mot 1,3 mrd. kroner ett år tidligere. Dette bidro til å øke resultatet før skatt fra 1,2 til 2,5 mrd. kroner i samme periode.

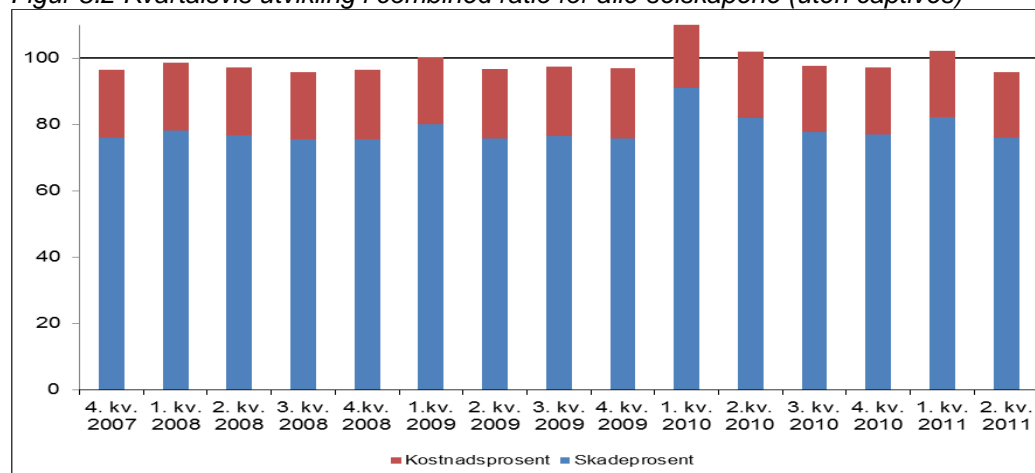
Tabell 8.2 Samlet resultat for alle skadeforsikringselskapene (uten captives)

	1. halvår 2011		1. halvår 2010	
	Mill. kr	% av premie	Mill. kr	% av premie
Premieinntekter f.e.r.	14 123		12 792	
Allokert investeringsavkastning	689	4,9	629	4,9
Andre forsikringsrel. inntekter (inkl. premierabatter og ge	74	0,5	49	0,4
Erstatningskostnader f.e.r.	10 734	76,0	10 518	82,2
Forsikringsrelaterte driftskostnader f.e.r.	2 794	19,8	2 554	20,0
Endring i sikkerhetsavsetning mv.	235	1,7	-112	-0,9
Resultat av teknisk regnskap	1 127	8,0	512	4,0
Netto inntekter av finansielle eiendeler	2 036	14,4	1 291	10,1
Allokert investeringsavkastning	689	4,9	629	4,9
Andre inntekter/kostnader	-8	-0,1	-24	-0,2
Resultat før skattekostnad	2 466	17,5	1 150	9,0

Combined ratio (CR) er summen av skade- og kostnadsprosenten⁹ og er et mål på lønnsomheten i den forsikringsrelaterte driften. Så lenge CR er under 100 har premieinntektene vært større enn summen av erstatningskostnadene og andre forsikringsrelaterte driftskostnader.

Skadeprocenten falt fra 82,2 i første halvår 2010 til 76 i første halvår 2011, hovedsakelig på grunn av vekst i premieinntektene. En snøfattig vinter kombinert med at storflommen i Gudbrandsdalen sommeren 2011 i stor grad ble dekket av naturskadeforsikringsordningen, gjorde at erstatningskostnadene var relativt stabile i første halvår 2011. Driftskostnadene økte i samme periode, men som følge av høyere vekst i premieinntektene falt samlet kostnadsprosent til 19,8 i første halvår 2011. Redusert skade- og kostnadsprosent gjorde at CR falt fra 102,2 til 95,8 prosent i samme periode.

Figur 8.2 Kvartalsvis utvikling i combined ratio for alle selskapene (uten captives)

⁸ Allokert investeringsavkastning omfatter en beregnet avkastning på forsikringsavsetningene. Beløpet kan sees i sammenheng med netto inntekter av finansielle eiendeler, men tilbakeføres teknisk regnskap siden det har sammenheng med forsikringsavsetningene.

⁹ Skadeprocenten er erstatningskostnader for egen regning (f.e.r.) i prosent av premieinntektene (f.e.r.), mens kostnadsprosenten er forsikringsrelaterte driftskostnader (f.e.r.) i prosent av premieinntektene (f.e.r.).

Det var ni selskaper som hadde negative resultater i første halvår 2011. I tilsvarende periode i fjor hadde 15 selskaper negativt resultat. Samlet utgjorde de negative resultatene 134 mill. kroner, mot 281 mill. kroner ett år tidligere.

Balanse

Skadeselskapenes samlede forvaltningskapital økte fra 94,6 mrd. kroner ved utgangen av første halvår 2010 til 101,8 mrd. kroner ved utgangen av første halvår 2011. Selskapene har redusert beholdningen av investeringer som holdes til forfall noe samtidig som aksjeandelen har økt. Aktivaallokeringen er ellers relativt stabil. Obligasjoner og andre verdipapirer med fast avkastning utgjorde 25,6 prosent av forvaltningskapitalen og var den største balanseposten etterfulgt av investeringer som holdes til forfall og aksjer og andeler som utgjorde henholdsvis 14,3 og 9,9 prosent.

Tabell 8.4 Utvalgte balanseposter for alle skadeforsikringsselskapene (uten captives)

	31.06.2011		31.06.2010	
	Mill. kr	% av FK	Mill. kr	% av FK
Bygninger og andre faste eiendommer	1 770	1,7	1 730	1,8
Investeringer som holdes til forfall	14 556	14,3	16 813	17,8
Aksjer og andeler	10 128	9,9	7 329	7,7
Obligasjoner og andre verdipapirer med fast avkastning	26 049	25,6	23 769	25,1
Utlån	7 634	7,5	5 555	5,9
Ansvarlig kapital	20 891	20,5	20 341	21,5
Forsikringstekniske avsetninger	56 781	55,8	52 616	55,6
Forvaltningskapital	101 829		94 613	

Soliditet og stresstester

Ingen av skadeselskapene var i brudd med kapitaldekningsregelverket ved utgangen av første halvår 2011. Samlet hadde selskapene 21 mrd. kroner i ansvarlig kapital, 2,7 prosent høyere enn ett år tidligere. Grunnet sterkere vekst i beregningsgrunnlaget falt kapitaldekningen likevel fra 39,2 til 38,3 prosent i samme periode.

Samlet var de forsikringstekniske avsetningene på 56,8 mrd. kroner ved utgangen av første halvår 2011, 7,9 prosent høyere enn året tidligere. Dekningen på erstatningsavsetningene og sikkerhetsavsetningene økte, mens deknningen på premieavsetning og administrasjonsavsetning holdt seg relativt stabil. Dekningsprosenten¹⁰ økte med 4 prosentpoeng til 118,1 i samme periode og selskapene hadde en overdekning av samlede avsetninger på 18,1 prosent ved utgangen av første halvår 2011.

Tabell 8.5 Dekningsprosent for alle selskaper (uten captives)

Dekningsprosent	31.06.2011	31.06.2010
Premieavsetning	101,4	101,4
Erstatningsavsetning	126,0	118,8
Sikkerhetsavsetning	131,2	128,0
Administrasjonsavsetning	101,2	100,9
Fors. tekn. avs. (mill. kr)	56 781	52 616
Minstekrav fors. tekn. avs (mill. kr)	48 068	46 117
Dekningsprosent	118,1	114,1

Fra utgangen av første halvår 2010 til samme periode i 2011 økte bufferkapitalen til skadeselskapene med 5,6 prosent til 18,4 mrd. kroner under stresstest II¹¹. Forsikringsrisiko utgjorde 63,9 prosent av samlet tapspotensial i samme periode, mens markedsrisiko og motpartsrisiko utgjorde henholdsvis 29,5 og 6,6 prosent. Andelen av markedsrisiko ble redusert sammenlignet med ett år tidligere, mens det var en tilsvarende økning i andelen forsikringsrisiko og motpartsrisiko. Samlede tapspotensial økte

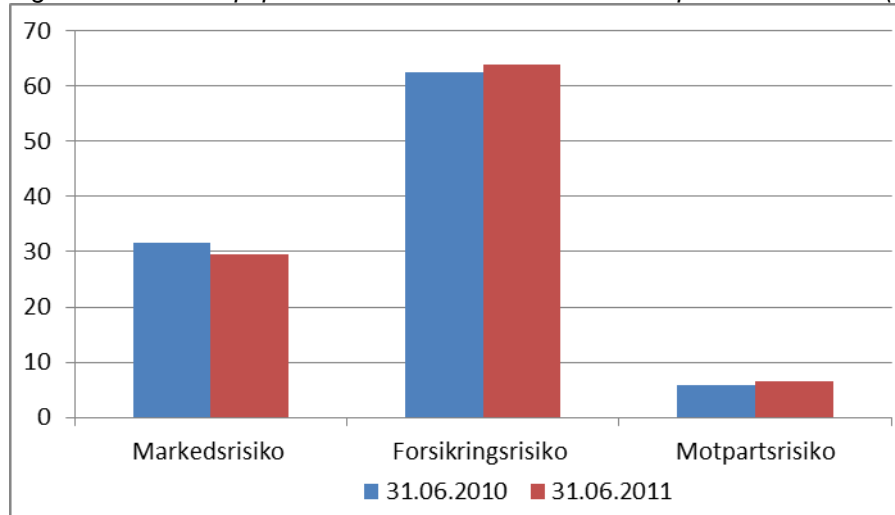
¹⁰ Dekning i prosent av minstekravet

¹¹ Stresstestene er nærmere forklart i kapittelet om livsforsikring

med 6,6 prosent til 9,6 mrd. kroner, noe som reduserte bufferkapitalutnyttelsen marginalt til 51,8 prosent.

I stresstest II beregner selskapene markedsrisiko med utgangspunkt i et definert stress scenario (blant annet at markedet faller 20 prosent). Selskapene beregnet samlet markedsrisiko til 3,5 mrd. kroner i første halvår 2011, hvorav 1,8 mrd. kroner av dette var aksjerisiko. Sammenlignet med livselskapene og pensjonskassene utgjør markedsrisiko en relativt liten del av samlet tapspotensial og skadeselskapenes resultater er derfor i mindre grad påvirket av den siste tidens uro i aksjemarkedet.

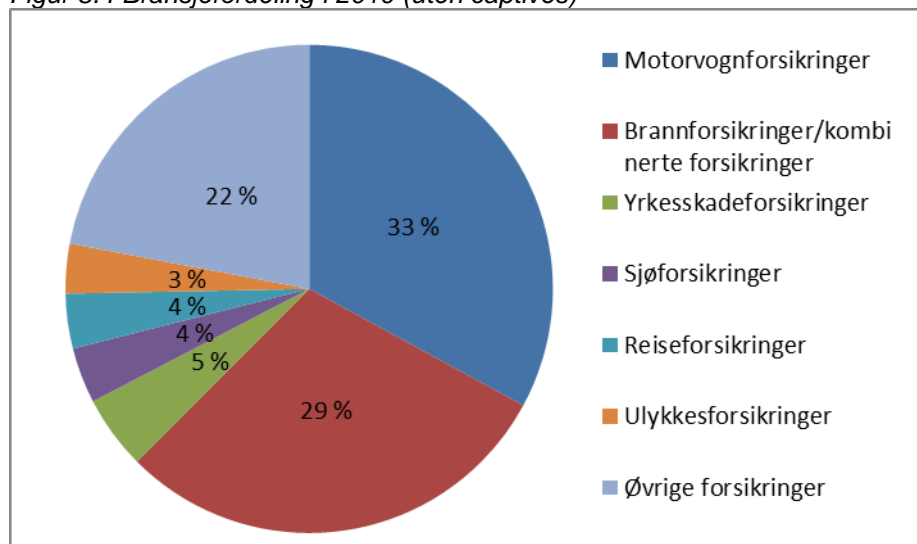
Figur 8.3 Samlet tapspotensial under stresstest II fordelt på risikoområder (uten captives)

Bransjefordeling

Selskapene rapporterer årlig regnskap for de ulike bransjene. Motorvognforsikringer og brann/kombinerte forsikringer er de største bransjene med premieinntekter på 8,9 og 8 mrd. kroner i 2010. Tilsvarende tall for yrkesskadeforsikringer var 1,3 mrd. kroner i samme periode, mens premieinntektene i sjøforsikringer, reiseforsikringer og ulykkesforsikringer var alle i underkant av 1 mrd. kroner.

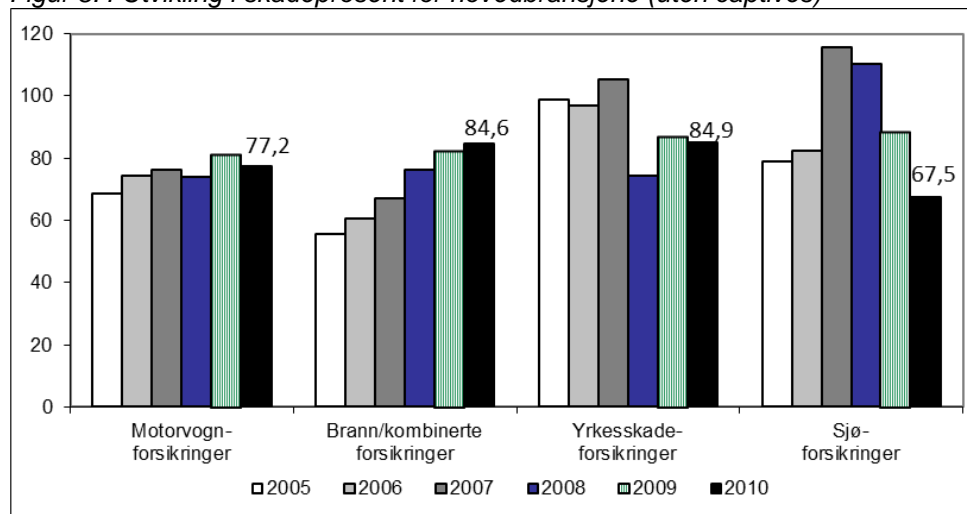
Figur 8.4 Bransjefordeling i 2010 (uten captives)

Totalt utgjør de fire største bransjene (motorvognforsikringer, brann/kombinerte forsikringer, yrkesskadeforsikringer og sjøforsikringer) 71,1 prosent av de samlede premieinntektene. Tradisjonelt har bransjene yrkesskadeforsikringer og sjøforsikringer hatt høyere skadeprosenter enn motorvognforsikringer og brann/kombinert forsikringer, men dette har jevnet seg ut de siste årene.

Skadeprosenten i brann/kombinerte forsikringer økte noe i 2010, mens skadeprosenten i de andre hovedbransjene falt i samme periode.

Figur 8.4 Utvikling i skadeprosent for hovedbransjene (uten captives)

Vedlegg

Resultat i grupper av skadeforsikringsselskaper

Tall i mill. kr	Aksjeselskaper		Captive-selskaper		Sjøforsikringsselskaper		Øvrige gjensidige selskaper	
	1. halvår 2011	1. halvår 2010	1. halvår 2011	1. halvår 2010	1. halvår 2011	1. halvår 2010	1. halvår 2011	1. halvår 2010
Teknisk resultat	1 170	360	267	794	-70	105	27	47
Resultat før skatt	2 495	1 113	262	789	-18	17	-10	21

Combined ratio i grupper

Combined ratio grupper	Aksjeselskaper		Captive-selskaper		Sjøforsikringsselskaper		Øvrige gjensidige selskaper	
	1. halvår 2011	1. halvår 2010	1. halvår 2011	1. halvår 2010	1. halvår 2011	1. halvår 2010	1. halvår 2011	1. halvår 2010
	95,6	102,8	19,8	13,4	100,5	95,1	95,9	88,8

